

www.turkishstudies.net/religion

Turkish Studies - Comparative Religious Studies

eISSN: 2667-5544

Research Article / Araştırma Makalesi

ANKARA SCIENCE
UNIVERSITY

Social Envy Toward Gurbetçis in Türkiye*

Türkiye'de Gurbetçilere Yönelik Sosyal Haset

İlhan Karaca** - Süleyman Yurttaş***

Abstract: This study examines the exclusionary attitudes of individuals residing in Türkiye toward Gurbetçis living in Europe through the lens of social envy. By conceptualizing social envy as a structurally produced affective mechanism, this study analyzes the sociological foundations of exclusionary discourses through the theoretical lenses of Ahmed's affective economies, Scheler's concept of resentment, Bourdieu's notion of symbolic violence, Runciman's theory of relative deprivation, and Wimmer and Glick Schiller's concept of methodological nationalism. The study is based on semi-structured interviews conducted with 30 participants from diverse socioeconomic backgrounds and different regions of Türkiye. Designed within a phenomenological framework and analyzed using Braun and Clarke's six-phase thematic analysis model, this qualitative study aims to provide an in-depth examination of the manifestations of envy in social relations by focusing on individuals' subjective experiences. Thematic analysis identified six major themes: the homogenization of Gurbetçis and their construction as a collective affective target; upward social comparison, perceptions of undeserved prosperity and feelings of injustice; the concealment of envy through cultural and moral critiques; discourses of malicious envy and resentment, and benign envy. The results show that social envy can be expressed in different ways, depending on the socioeconomic status of the participants. Malicious envy was prevalent among young, highly educated participants who experienced economic insecurity, but economic stability seemed to increase the likelihood that this emotion would evolve into a more constructive form of benign envy. Surprisingly, close kinship ties do not reduce the feeling of envy. On the contrary, they amplify the competition for status due to the principle of similarity. In addition, the study shows that participants are not only passive sufferers of dissatisfaction with the transnational positioning of Gurbetçis, but also producers of normative codes that dictate how Gurbetçis ought to behave. Finally, social envy for

* The ethical suitability of the study was reviewed by the Bayburt University Ethics Committee and approved with decision number E-51925675-604.01-331580 dated 12.12.2025.

Çalışmanın etik uygunluğu, Bayburt Üniversitesi Etik Kurulu tarafından incelenmiş ve 12.12.2025 tarihli, E-51925675-604.01-331580 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

** Assoc. Prof. Dr., Bayburt University, Faculty of Humanities and Public, Department of Sociology

Doç. Dr., Bayburt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-7491-732X>

ilhankaraca@bayburt.edu.tr

*** Corresponding Author: Assoc. Prof. Dr., Bayburt University, Faculty of Humanities and Public, Department of Sociology

Sorumlu Yazar: Doç. Dr., Bayburt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-0631-5252>

syurttas@bayburt.edu.tr

Cite as/ Atf: Karaca, İ. & Yurttaş, S. (2026). Social envy toward gurbetçis in Türkiye / Türkiye'de gurbetçilere yönelik sosyal haset. *Turkish Studies-Comparative Religious Studies*, 21(Ö1), 1385-1434. [Special Issues Dedicated to Prof. Dr. Mahmut Özer]. Ankara Bilim University Publications. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.94381>

Received/Geliş: 12 May/Mayıs 2026

Accepted/Kabul: 15 September/Eylül 2026

Published/Yayın: 20 September/Eylül 2026

Checked by plagiarism software

Gurbetçis is a structural affective phenomenon that is shaped by the economic conditions of Türkiye, intergenerational inequalities, and the perception of Gurbetçi prosperity as an unattainable standard.

Keywords: Sociology, Social Envy, Gurbetçis, Ressentiment, Relative Deprivation, Affective Economies, Cultural Racism.

Öz: Bu çalışma, Türkiye'de yaşayan bireylerin Avrupa'da yaşayan Gurbetçilere yönelik geliştirdikleri dışlayıcı tutumları "sosyal haset" kavramı çerçevesinde ele almaktadır. Sosyal haseti, yapısal düzeyde üretilen duygulanımsal bir mekanizma olarak konumlandıran bu çalışma, Ahmed'in (2004) duygu ekonomisi, Scheler'in ressentiment kavramı, Bourdieu'nün (1984) sembolik şiddeti, Runciman'ın (1966) görelî yoksunluk teorisi ve Wimmer ve Glick Schiller'in (2003) metodolojik milliyetçilik kavramı çerçevesinde dışlayıcı söylemlerin sosyolojik altyapısını analiz etmektedir. Araştırma, farklı sosyo-ekonomik profillere sahip ve Türkiye'nin farklı bölgelerinde yaşayan 30 katılımcıyla gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelere dayanmaktadır. Fenomenolojik bir desenle kurgulanan ve Braun ile Clarke'ın (2006) altı aşamalı tematik analiz modeliyle çözümlenen bu nitel çalışma, bireylerin öznel deneyimlerine odaklanarak haset olgusunun toplumsal ilişkilerdeki izdüşümlerini derinlemesine analiz etmeyi hedeflemektedir. Tematik analiz sonucunda altı ana tema belirlenmiştir: Gurbetçilerin homojenleştirilmesi ve kolektif bir duygusal hedefe dönüştürülmesi, yukarı yönlü sosyal karşılaştırma, algılanan hak edilmemiş refah ve adaletsizlik duygusu, hasetin kültürel ve ahlaki eleştirilerle örtülmesi, kötü niyetli haset ve ressentiment söylemleri ile iyi niyetli haset. Araştırma bulguları, sosyal hasetin katılımcıların sosyo-ekonomik durumlarına göre farklı biçimlerde tezahür ettiğini göstermektedir. Yüksek eğitilmiş olmalarına rağmen ekonomik güvencesizlik yaşayan genç katılımcılar arasında kötü niyetli haset baskın çıkarken, ekonomik istikrarını sağlamış gruplarda bu duygu yapıcı bir iyi niyetli hasete dönüşmektedir. Beklenenin aksine yakın akrabalık bağları haset duygusunu azaltmamakta, benzerlik ilkesi nedeniyle statü rekabetini yoğunlaştırmaktadır. Çalışma ayrıca katılımcıların Gurbetçilerin ulusötesi konumlanışından duydukları memnuniyetsizliği pasif biçimde yaşamakla kalmayıp, Gurbetçilerin nasıl davranması gerektiğini düzenleyen normatif kodlar da ürettiklerini gözler önüne sermektedir. Sonuç olarak, Gurbetçilere yönelik sosyal haset; Türkiye'nin mevcut ekonomik konjonktürü, kuşaklar arası eşitsizlikler ve Gurbetçi refahının erişilemez bir standart olarak algılanmasının ürünü olan yapısal bir duygulanımsal olgudur.

Anahtar Kelimeler: Sosyoloji, Sosyal Haset, Gurbetçiler, Ressentiment, Görelî Yoksunluk, Duygu Ekonomisi, Kültürel Irkçılık.

Structured Abstract:

This study examines the exclusionary attitudes of individuals living in Türkiye towards Gurbetçis living in Europe through the concept of social envy. Migration is considered in this study as a transnational social space where daily life practices intertwine between the country of origin and the country of settlement (Schiller et al., 1992). This transnational positioning constantly generates tension with the methodological nationalism embedded in daily consciousness. The dual sense of belonging of Gurbetçis is often perceived as an unfair use of national solidarity systems (Wimmer & Glick Schiller, 2003). Foreign currency income, the opportunities offered by European welfare states, and spending habits exhibited during visits to Türkiye transform Gurbetçis into an object of upward social comparison. This position codes Gurbetçis as representatives of an unattainable standard of living and as privileged figures who are not considered exactly "one of us."

In this study, social envy is conceptualized as an affective mechanism that is structurally produced. The sociological basis of exclusionary discourses is discussed through Ahmed's (2004) affective economies, Scheler's (1994) notion of resentment, Bourdieu's (1984) idea of symbolic violence, Runciman's (1966) theory of relative deprivation and Wimmer and Glick Schiller's (2003) concept of methodological nationalism. The main purpose of the study is to analyze in detail the affective processes that underpin exclusionary discourses such as "rudeness" or "cultural alienation" towards Gurbetçis and to show that these processes are not individual psychological reactions but a structurally reproduced mechanism. The study also investigates whether social envy turns into benign envy, malicious envy, resentment, and schadenfreude based on the socio-economic status of the participants and whether close kinship ties reduce feelings of envy.

This research, with a qualitative research design, using a phenomenological approach, is based on the subjective experiences of individuals and the meanings they give to such experiences. Data were collected through semi-structured interviews with 30 participants, who have different socio-economic backgrounds and living in different regions of Türkiye. The participants were selected using snowball sampling. Half of the sample (n=15) consisted of individuals with first-degree relatives who are Gurbetçi, while the other half included individuals who did not have such a close relationship but observed social processes related to Gurbetçi. This created diversity. The participants were aged between 22 and 60 years and included 15 women and 15 men. Interviews were conducted in-person or online between December 2025 and February 2026, with each lasting approximately 30-50 minutes. Data were analyzed using Braun and Clarke's (2006) six-stage thematic analysis model. To enhance the robustness of the analysis process, two researchers coded the data independently, confirmation interviews were held with selected participants to validate the findings and data saturation was defined as the point at which similar themes began to repeat. Thematic analysis yielded six main themes: the homogenization of Gurbetçi into a collective emotional target, upward social comparison, the perception of undeserved prosperity and feelings of injustice, the concealment of envy through cultural and moral critiques, malicious envy and discourses of resentment, and benign envy. First, Gurbetçi are homogenized and made into a common emotional target based on a socially circulating image, rather than through direct personal experience. Second, Gurbetçi's foreign currency-based income provides a strong upward comparison reference for those living in Türkiye. Third, Gurbetçi prosperity is often seen as undeserved, as a matter of luck or structural advantages rather than individual effort, and this creates the cognitive basis for malicious envy. Fourth, material envy is concealed through cultural and moral critiques, and economic disadvantage is disguised as a legitimate cultural judgment. Fifth, there is particularly strong malicious envy and resentment among socio-economically disadvantaged participants and in kinship networks. Finally, benign envy appears among participants who have reached economic stability and view the benefits of Gurbetçi as legitimate and deserved.

The findings show that social envy takes different forms depending on the socio-economic status of the participants. Malicious envy predominates among young and highly educated participants experiencing economic insecurity, while this feeling transforms into a more constructive, benign envy among participants who have achieved economic stability. Contrary to expectations, close family ties do not reduce feelings of envy; instead, they intensify status competition due to the principle of similarity. Direct observation of the living standards of Gurbetçi relatives sharpens the perception of relative deprivation. The study also reveals that participants not only passively experience dissatisfaction with the transnational positioning of Gurbetçi but also produce normative codes that determine how Gurbetçi should behave. Exclusionary discourses are perpetuated through affective and symbolic processes that transform socio-economic tensions into moral and

cultural judgments. In conclusion, social envy towards Gurbetçis is a structural affective phenomenon produced by Türkiye's current economic conditions, intergenerational inequalities, and the perception of Gurbetçi well-being as an unattainable standard. The Gurbetçi acquires a symbolic position onto which social tensions are projected. The findings show that exclusionary attitudes are fueled by processes of social comparison, perceived injustice, and the construction of symbolic boundaries, beyond cultural difference. Future research is recommended to examine the long-term consequences of these perceptions on Gurbetçis' investment practices, sense of belonging, and transnational ties, and to include Gurbetçis' own perspectives in the analysis.

Keywords: Sociology, Social Envy, Gurbetçis, Ressentiment, Relative Deprivation, Affective Economies, Cultural Racism.

الملخص المنظم:

الغرض تبحث هذه الدراسة في المواقف الإقصائية للأفراد المقيمين في تركيا تجاه الغربتشييين المقيمين في أوروبا، مع التركيز على دور الحسد الاجتماعي بوصفه آلية وجدانية تُنتج بنوياً. وتُستكشف كيف يُولد التوضع العابر للحدود للمهاجرين توتراً مع النزعة القومية المنهجية. ويغذي خطابات الاغتراب الثقافي والفظاظية

الإطار النظري يعتمد التحليل على اقتصاديات العاطفة عند أحمد (2004)، ومفهوم الاستياء عند شيلر (1994)، وفكرة العنف الرمزي عند بورديو (1984)، ونظرية الحرمان النسبي عند رونكيان (1966)، ونقد ويمر وشيلر (2003) للنزعة القومية المنهجية. وتُستخدم هذه الأطر لتأطير الحسد الاجتماعي كوجدان جماعي لا كاستجابة نفسية فردية

المنهجية اعتمد البحث على تصميم نوعي بمنهجية الظاهرية. جُمعت البيانات من خلال مقابلات شبه منظمة مع 30 مشاركاً (15 لديهم أقارب غربتشييون من الدرجة الأولى، و15 بدون علاقة مباشرة) من خلفيات اجتماعية-اقتصادية ومناطق مختلفة في تركيا. أُجريت المقابلات بين ديسمبر 2025 وفبراير 2026، واستغرقت 30-50 دقيقة. استُخدم نموذج التحليل الموضوعي ذي المراحل الست لبراون وكلاارك مع ترميز مستقل من باحثين اثنين، ومقابلات تأكيدية مع بعض المشاركين، وتحديد التشبع عند تكرار الموضوعات، (2006)

النتائج أفرز التحليل ستة موضوعات رئيسية: (1) تجانس الغربتشييين في هدف عاطفي جماعي، (2) المقارنة الاجتماعية الصاعدة إدراك الرفاه غير المستحق ومشاعر الظلم، (4) إخفاء الحسد عبر انتقادات ثقافية وأخلاقية، (5) الحسد الخبيث وخطابات الاستياء، و(6) الحسد الحميد. يسود الحسد الخبيث بين الشباب ذوي التعليم العالي الذين يعانون من انعدام الأمن الاقتصادي، بينما يظهر الحسد الحميد لدى الأفراد المستقرين اقتصادياً. وعلى خلاف التوقعات، تزيد الروابط الأسرية القريبة من حدة المنافسة على المكانة بدلاً من تقليل الحسد، مما يعقّد إدراك الحرمان النسبي

الاستنتاجات الحسد الاجتماعي تجاه الغربتشييين هو ظاهرة وجدانية بنوية تتشكل بفعل الظروف الاقتصادية الراهنة في تركيا، وعدم المساواة بين الأجيال، وإدراك رفاه الغربتشييين كمستوى معيشي بعيد المنال. ويكتسب الغربتشي موقفاً رمزياً تُسقط عليه التوترات الاجتماعية. مما يرسخ الخطابات الإقصائية عبر عمليات وجدانية ورمزية

الآثار توصي الدراسة ببحث الآثار طويلة الأمد لهذه التصورات على ممارسات الاستثمار لدى الغربتشييين، وإحساسهم بالانتماء وروابطهم العابرة للحدود، مع إدماج وجهات نظر الغربتشييين أنفسهم في التحليل

الكلمات المفتاحية: علم الاجتماع؛ الحسد الاجتماعي؛ الغربتشييون؛ الاستياء؛ الحرمان النسبي؛ اقتصاديات العاطفة؛ العنصرية الثقافية

Résumé Structuré:

Objectif Cette étude analyse les attitudes d'exclusion des individus vivant en Turquie à l'égard des *Gurbetçis* résidant en Europe, en mettant l'accent sur le rôle de l'envie sociale considérée comme un mécanisme affectif produit structurellement. Elle examine comment le positionnement transnational des migrants génère une tension avec le nationalisme méthodologique et alimente des discours d'aliénation culturelle et de rudesse.

Cadre théorique L'analyse s'appuie sur les économies affectives d'Ahmed (2004), la notion de ressentiment chez Scheler (1994), la violence symbolique de Bourdieu (1984), la théorie de la privation relative de Runciman (1966), ainsi que la critique du nationalisme méthodologique par Wimmer et Glick Schiller (2003). Ces cadres permettent de conceptualiser l'envie sociale comme un affect collectif plutôt qu'une réaction psychologique individuelle.

Méthodologie La recherche adopte un design qualitatif de type phénoménologique. Les données ont été recueillies par des entretiens semi-structurés auprès de 30 participants (15 ayant des parents proches *Gurbetçis*, 15 sans lien direct) issus de divers milieux socio-économiques et régions de Turquie. Les entretiens,

menés entre décembre 2025 et février 2026, ont duré entre 30 et 50 minutes. L'analyse thématique en six étapes de Braun et Clarke (2006) a guidé le codage, réalisé indépendamment par deux chercheurs, avec des entretiens de confirmation et une vérification de la saturation des données.

Résultats Six thèmes principaux ont émergé : (1) homogénéisation des *Gurbetçis* en cible émotionnelle collective, (2) comparaison sociale ascendante, (3) perception d'une prospérité imméritée et sentiment d'injustice, (4) dissimulation de l'envie par des critiques culturelles et morales, (5) envie malveillante et discours de ressentiment, et (6) envie bienveillante. L'envie malveillante prédomine chez les jeunes diplômés confrontés à l'insécurité économique, tandis que l'envie bienveillante apparaît chez les individus économiquement stables. Contrairement aux attentes, les liens familiaux proches intensifient la compétition statutaire au lieu de réduire l'envie, accentuant la perception de privation relative.

Conclusions L'envie sociale envers les *Gurbetçis* constitue un phénomène affectif structurel façonné par les conditions économiques actuelles de la Turquie, les inégalités intergénérationnelles et la perception du bien-être des migrants comme un niveau de vie inaccessible. Les *Gurbetçis* acquièrent une position symbolique sur laquelle se projettent les tensions sociales, consolidant les discours d'exclusion par des processus affectifs et symboliques.

Implications La recherche recommande d'examiner les effets à long terme de ces perceptions sur les pratiques d'investissement des *Gurbetçis*, leur sentiment d'appartenance et leurs liens transnationaux, en intégrant leurs propres perspectives dans l'analyse.

Mots-clés: Sociologie; envie sociale ; *Gurbetçis* ; ressentiment ; privation relative ; économies affectives ; racisme culturel

---

Resumen Estructurado:

Objetivo Este estudio examina las actitudes de exclusión de los individuos que viven en Turquía hacia los *Gurbetçis* residentes en Europa, centrándose en el papel de la envidia social como un mecanismo afectivo producido estructuralmente. Se analiza cómo el posicionamiento transnacional de los migrantes genera tensión con el nacionalismo metodológico y alimenta discursos de alienación cultural y de rudeza.

Marco teórico El análisis se fundamenta en las economías afectivas de Ahmed (2004), la noción de resentimiento de Scheler (1994), la violencia simbólica de Bourdieu (1984), la teoría de la privación relativa de Runciman (1966) y la crítica al nacionalismo metodológico de Wimmer y Glick Schiller (2003). Estos marcos permiten conceptualizar la envidia social como un afecto colectivo más que como una reacción psicológica individual.

Metodología La investigación adopta un diseño cualitativo con enfoque fenomenológico. Los datos se recopilaban mediante entrevistas semiestructuradas a 30 participantes (15 con parientes cercanos *Gurbetçis* y 15 sin relación directa), procedentes de diversos contextos socioeconómicos y regiones de Turquía. Las entrevistas, realizadas entre diciembre de 2025 y febrero de 2026, tuvieron una duración de 30 a 50 minutos. El análisis temático de seis fases de Braun y Clarke (2006) guió la codificación, realizada de manera independiente por dos investigadores, con entrevistas de confirmación y verificación de la saturación de los datos.

Resultados Emergieron seis temas principales: (1) homogeneización de los *Gurbetçis* como objetivo emocional colectivo, (2) comparación social ascendente, (3) percepción de prosperidad inmerecida y sentimiento de injusticia, (4) ocultamiento de la envidia mediante críticas culturales y morales, (5) envidia maliciosa y discursos de resentimiento, y (6) envidia benigna. La envidia maliciosa predomina entre los jóvenes con alta formación que enfrentan inseguridad económica, mientras que la envidia benigna aparece en individuos con estabilidad económica. Contrariamente a lo esperado, los lazos familiares cercanos intensifican la competencia por el estatus en lugar de reducir la envidia, agudizando la percepción de privación relativa.

Conclusiones La envidia social hacia los *Gurbetçis* constituye un fenómeno afectivo estructural, moldeado por las condiciones económicas actuales de Turquía, las desigualdades intergeneracionales y la percepción del bienestar migrante como un nivel de vida inalcanzable. Los *Gurbetçis* adquieren una posición simbólica sobre la cual se proyectan las tensiones sociales, consolidando discursos de exclusión mediante procesos afectivos y simbólicos.

Implicaciones Se recomienda que futuras investigaciones exploren los efectos a largo plazo de estas percepciones sobre las prácticas de inversión de los *Gurbetçis*, su sentido de pertenencia y sus vínculos transnacionales, incorporando sus propias perspectivas en el análisis.

Palabras clave Sociología; envidia social; *Gurbetçis*; resentimiento; privación relativa; economías afectivas; racismo cultural

结构化摘要:

研究目的 本研究探讨居住在土耳其的个人对旅居欧洲的 *Gurbetçis* 的排斥性态度，重点分析社会嫉妒作为一种结构性生成的情感机制的作用。研究考察跨国定位如何与方法论民族主义产生张力，并推动“粗鲁”“文化异化”等排斥性话语。

理论框架 分析借鉴了 Ahmed (2004) 的情感经济理论、Scheler (1994) 的“怨恨”概念、Bourdieu (1984) 的象征性暴力、Runciman (1966) 的相对剥夺理论，以及 Wimmer 与 Glick Schiller (2003) 对方法论民族主义的批判。这些理论框架共同将社会嫉妒概念化为一种集体情感，而非单纯的个体心理反应。

研究方法 本研究采用质性研究设计中的现象学方法。数据通过半结构式访谈收集，共有 30 名参与者（其中 15 人有直系亲属为 *Gurbetçis*，15 人无直接关系但观察相关社会过程），涵盖不同社会经济背景与土耳其各地区。访谈于 2025 年 12 月至 2026 年 2 月间进行，每次持续 30–50 分钟。数据分析采用 Braun 与 Clarke (2006) 的六阶段主题分析模型，由两位研究者独立编码，并通过参与者确认访谈与数据饱和度检验增强可靠性。

研究结果 分析得出六个主要主题：(1) 将 *Gurbetçis* 同质化为集体情感目标；(2) 向上的社会比较；(3) 对“不应得的繁荣”及不公的感知；(4) 通过文化与道德批评掩饰嫉妒；(5) 恶性嫉妒与怨恨话语；(6) 良性嫉妒。结果显示，恶性嫉妒在经济不安全的高学历青年中占主导，而经济稳定者则表现出更具建设性的良性嫉妒。与预期相反，亲密的家庭关系并未减弱嫉妒，反而因“相似性原则”加剧了地位竞争，强化了相对剥夺感。

结论 针对 *Gurbetçis* 的社会嫉妒是一种结构性情感现象，由土耳其当前经济条件、代际不平等以及对移民福祉的“不可企及”认知所塑造。*Gurbetçis* 获得了一个象征性位置，社会紧张在此被折射，从而通过情感与象征过程延续排斥性话语。

研究启示 未来研究应进一步探讨这些认知对 *Gurbetçis* 投资行为、归属感及跨国联系的长期影响，并纳入 *Gurbetçis* 自身的视角以丰富分析。

关键词: 社会学；社会嫉妒；*Gurbetçis*；怨恨；相对剥夺；情感经济；文化种族主义

Структурированное Резюме:

Цель исследования Данное исследование рассматривает исключаяющие установки жителей Турции по отношению к *Gurbetçis*, проживающим в Европе, акцентируя внимание на социальной зависти как на аффективном механизме, структурно воспроизводимом. Анализируется, каким образом транснациональное позиционирование мигрантов порождает напряжение с методологическим национализмом и подпитывает дискурсы культурной отчужденности и грубости.

Теоретическая база В работе используются концепция аффективных экономик С. Ахмед (2004), понятие «ресентимента» М. Шелера (1994), идея символического насилия П. Бурдьё (1984), теория относительной депривации У. Рункеймана (1966), а также критика методологического национализма Т. Виммера и Н. Глик Шиллер (2003). Эти подходы позволяют рассматривать социальную зависть как коллективный аффект, а не индивидуальную психологическую реакцию.

Методология Исследование выполнено в рамках качественного дизайна с феноменологическим подходом. Данные собраны посредством полуструктурированных интервью с 30 участниками (15 имели близких родственников-Gurbetçis, 15 — не имели прямых связей, но наблюдали социальные процессы). Участники представляли различные социально-экономические слои и регионы Турции. Интервью проводились с декабря 2025 по февраль 2026 года, продолжительность — 30–50 минут. Анализ данных осуществлялся по шестиступенчатой модели тематического анализа Браун и Кларк (2006), с независимым кодированием двумя исследователями, подтверждающими интервью и проверкой насыщенности данных.

Результаты Выявлено шесть ключевых тем: (1) гомогенизация *Gurbetçis* как коллективной эмоциональной мишени; (2) восходящее социальное сравнение; (3) восприятие «незаслуженного процветания» и чувство несправедливости; (4) сокрытие зависти через культурные и моральные критики; (5) злокачественная зависть и дискурсы ресентимента; (6) доброкачественная зависть. Злокачественная зависть преобладает среди молодых и высокообразованных участников, испытывающих экономическую нестабильность, тогда как доброкачественная зависть проявляется у экономически стабильных индивидов. Вопреки ожиданиям, близкие родственные связи усиливают конкуренцию за статус, а не снижают зависть, обостряя восприятие относительной депривации.

Выводы Социальная зависть к *Gurbetçis* является структурным аффективным феноменом, формируемым современными экономическими условиями Турции, межпоколенческими неравенствами и восприятием благосостояния мигрантов как недостижимого уровня жизни. *Gurbetçis* занимают символическую позицию, на которую проецируются социальные напряжения, что способствует воспроизводству исключаяющих дискурсов через аффективные и символические процессы.

Практическая значимость Будущие исследования должны изучить долгосрочные последствия этих восприятий для инвестиционных практик *Gurbetçis*, их чувства принадлежности и транснациональных связей, включая их собственные перспективы в анализ.

Ключевые слова Социология; социальная зависть; *Gurbetçis*; ресентимент; относительная депривация; аффективные экономики; культурный расизм

संरचित सारांशः

उद्देश्य यह अध्ययन तुर्की में रहने वाले व्यक्तियों द्वारा यूरोप में रहने वाले *Gurbetçis* के प्रति बहिष्करणात्मक दृष्टिकोणों की जाँच करता है, जिसमें सामाजिक ईर्ष्या को एक संरचनात्मक रूप से उत्पन्न भावनात्मक तंत्र के रूप में देखा गया है। यह विश्लेषण करता है कि प्रवासियों की अंतरराष्ट्रीय स्थिति किस प्रकार पद्धतिगत राष्ट्रवाद के साथ तनाव उत्पन्न करती है और "असभ्यता" तथा "सांस्कृतिक परायापन" जैसे बहिष्करणात्मक विमर्शों को पोषित करती है।

सैद्धांतिक ढाँचा विश्लेषण अहमद (2004) की *भावनात्मक अर्थव्यवस्थाओं*, शेलर (1994) की *रिसेंटिमेंट* की अवधारणा, बुरदियू (1984) की *प्रतीकात्मक हिंसा*, रेंकिमन (1966) की *सापेक्ष वंचना* की सिद्धांत तथा विमर और ग्लिक शिलर (2003) के *पद्धतिगत राष्ट्रवाद* की आलोचना पर आधारित है। इन ढाँचों के माध्यम से सामाजिक ईर्ष्या को सामूहिक भावनात्मक प्रक्रिया के रूप में समझा गया है, न कि केवल व्यक्तिगत मनोवैज्ञानिक प्रतिक्रिया के रूप में।

कार्यप्रणाली यह शोध गुणात्मक अनुसंधान डिज़ाइन और प्रपंचवादी (फेनोमेनोलॉजिकल) दृष्टिकोण पर आधारित है। डेटा 30 प्रतिभागियों से अर्ध-संरचित साक्षात्कारों के माध्यम से एकत्र किया गया (15 प्रतिभागियों के निकट संबंधी *Gurbetçis* थे, जबकि 15 का कोई प्रत्यक्ष संबंध नहीं था)। प्रतिभागी विभिन्न सामाजिक-आर्थिक पृष्ठभूमियों और तुर्की के विभिन्न क्षेत्रों से थे। साक्षात्कार दिसंबर 2025 से फरवरी 2026 के बीच आयोजित किए गए, प्रत्येक 30–50 मिनट तक चला। डेटा का विश्लेषण ब्राउन और क्लार्क (2006) के छह-चरणीय विषयगत विश्लेषण मॉडल के अनुसार किया गया, जिसमें दो शोधकर्ताओं द्वारा स्वतंत्र कोडिंग, प्रतिभागियों के साथ पुष्टि साक्षात्कार और डेटा संतृप्ति की जाँच शामिल थी।

परिणाम छह मुख्य विषय सामने आए: (1) *Gurbetçis* का सामूहिक भावनात्मक लक्ष्य के रूप में समरूपीकरण; (2) ऊपर की ओर सामाजिक तुलना; (3) "अवांछित समृद्धि" और अन्याय की धारणा; (4) सांस्कृतिक और नैतिक आलोचनाओं के माध्यम से ईर्ष्या का छिपाव; (5) दुर्भावनापूर्ण ईर्ष्या और रिसेंटिमेंट के विमर्श; (6) सौम्य ईर्ष्या। आर्थिक असुरक्षा का सामना कर रहे उच्च शिक्षित युवाओं में दुर्भावनापूर्ण ईर्ष्या प्रमुख रही, जबकि आर्थिक स्थिरता प्राप्त व्यक्तियों

में सौम्य ईर्ष्या देखी गई। अपेक्षाओं के विपरीत, निकट पारिवारिक संबंधों ने ईर्ष्या को कम नहीं किया बल्कि स्थिति प्रतिस्पर्धा को तीव्र किया, जिससे सापेक्ष वंचना की धारणा और गहरी हुई।

निष्कर्ष *Gurbetçis* के प्रति सामाजिक ईर्ष्या एक संरचनात्मक भावनात्मक घटना है, जो तुर्की की वर्तमान आर्थिक परिस्थितियों, पीढ़ीगत असमानताओं और प्रवासी कल्याण को "अप्राप्य जीवन स्तर" के रूप में देखने की धारणा से निर्मित होती है। *Gurbetçis* एक प्रतीकात्मक स्थिति ग्रहण करते हैं, जिस पर सामाजिक तनाव प्रक्षेपित होता है, और इस प्रकार भावनात्मक तथा प्रतीकात्मक प्रक्रियाओं के माध्यम से बहिष्करणात्मक विमर्शों को स्थायी बनाया जाता है।

निहितार्थ भविष्य के अनुसंधान में इन धारणाओं के दीर्घकालिक प्रभावों का अध्ययन किया जाना चाहिए, विशेषकर *Gurbetçis* की निवेश प्रथाओं, उनके संबंधबोध और अंतरराष्ट्रीय संबंधों पर, तथा विश्लेषण में *Gurbetçis* के स्वयं के दृष्टिकोणों को शामिल किया जाना चाहिए।

कीवर्ड: समाजशास्त्र; सामाजिक ईर्ष्या; *Gurbetçis*; रिसेंटिमेंट; सापेक्ष वंचना; भावनात्मक अर्थव्यवस्थाएँ; सांस्कृतिक नस्लवाद

Yapılandırılmış Özet:

Bu çalışma, Türkiye'de yaşayan bireylerin Avrupa'da yaşayan Gurbetçilere yönelik dışlayıcı tutumlarını sosyal haset kavramı üzerinden incelemektedir. Göç, bu çalışmada köken ülke ile yerleşilen ülke arasında gündelik yaşam pratiklerinin iç içe geçtiği ulusötesi bir sosyal alan olarak ele alınmaktadır (Schiller vd., 1992). Bu ulusötesi konumlanmış, gündelik bilinçte yerleşik metodolojik milliyetçilikle sürekli bir gerilim üretir. Gurbetçilerin çift yönlü aidiyeti, çoğu zaman ulusal dayanışma sistemlerinin haksız biçimde kullanılması olarak algılanır (Wimmer & Glick Schiller, 2003). Döviz gelirleri, Avrupa refah devletlerinin sunduğu imkânlar ve Türkiye ziyaretlerinde sergilenen harcama alışkanlıkları Gurbetçileri yukarı yönlü bir sosyal karşılaştırma nesnesine dönüştürür. Bu konum Gurbetçileri erişilemez bir refah standardının temsilcisi ve tam olarak "bizden" sayılmayan ayrıcalıklı figürler olarak kodlar.

Sosyal haset, bu çalışmada yapısal olarak üretilen bir duygulanımsal mekanizma olarak kavramsallaştırılır. Dışlayıcı söylemlerin sosyolojik zemini Ahmed'in duygu ekonomisi, Scheler'in ressentiment kavramı, Bourdieu'nün sembolik şiddet kavramı, Runciman'ın görelî yoksunluk teorisi ve Wimmer ile Glick Schiller'in metodolojik milliyetçilik kavramı aracılığıyla analiz edilir. Çalışmanın temel amacı, Gurbetçilere yönelik "görgüsüzlük" ya da "kültürel yabancılaşma" gibi dışlayıcı söylemlerin altında yatan duygulanımsal süreçleri derinlemesine incelemek ve bu süreçlerin bireysel psikolojik tepkilerden çok, yapısal biçimde yeniden üretilen bir mekanizma olduğunu ortaya koymaktır. Çalışma ayrıca sosyal hasetin katılımcıların sosyo-ekonomik konumuna göre iyi niyetli haset, kötü niyetli haset, ressentiment ve schadenfreude biçimlerinden hangisine dönüştüğünü ve yakın akrabalık bağlarının haset duygusunu azaltıp azaltmadığını sorgular.

Araştırma, nitel araştırma çerçevesinde fenomenolojik bir desenle kurgulanmış, bireylerin öznel deneyimlerine ve bu deneyimlere yükledikleri anlamlara odaklanmıştır. Veriler, Türkiye'nin farklı bölgelerinde ikamet eden, farklı sosyo-ekonomik profillere sahip 30 katılımcıyla yürütülen yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Katılımcılar kartopu örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Örneklemenin yarısı (n=15) ailesinde birinci dereceden Gurbetçi yakını olan bireylerden, diğer yarısı bu yakınlığa sahip olmayan ancak Gurbetçilerle ilgili toplumsal süreçleri gözlemleyen bireylerden oluşturulmuştur. Böylece çeşitlilik sağlanmıştır. Katılımcılar 22 ile 60 yaş aralığında olup 15 kadın ve 15 erkekten oluşmaktadır. Görüşmeler Aralık 2025 ile Şubat 2026 arasında yüz yüze veya çevrimiçi biçimde gerçekleştirilmiş, her biri ortalama 30 ile 50 dakika sürmüştür. Veriler Braun ve Clarke'ın (2006) altı aşamalı tematik analiz modeliyle çözümlenmiştir. Analiz sürecinin güvenilirliğini artırmak amacıyla kodlama iki araştırmacı tarafından bağımsız olarak yürütülmüş, seçilen katılımcılarla bulguların doğrulanmasına yönelik teyit görüşmeleri yapılmış ve benzer temaların tekrarlanmaya başladığı nokta veri doygunluğu olarak kabul edilmiştir.

Tematik analiz altı ana tema ortaya koymuştur. Bunlar Gurbetçilerin homojenleştirilerek kolektif bir duygusal hedefe dönüştürülmesi, yukarı yönlü sosyal karşılaştırma, hak edilmemiş refah algısı ve adaletsizlik duygusu, hasetin kültürel ve ahlaki eleştiriler yoluyla gizlenmesi, kötü niyetli haset ve ressentiment söylemleri, iyi niyetli hasettir. İlk olarak Gurbetçiler, doğrudan kişisel deneyimden çok toplumsal olarak dolaşan bir imgeye dayanarak homojenleştirilir ve kolektif bir duygusal hedefe dönüştürülür. İkinci olarak Gurbetçilerin

döviz temelli gelirleri, Türkiye'de yaşayan bireyler için güçlü bir yukarı yönlü karşılaştırma referansı işlevi görür. Üçüncü olarak Gurbetçi refahı sıklıkla bireysel çabadan çok şansa veya yapısal avantajlara bağlanarak hak edilmemiş olarak algılanır, bu algı kötü niyetli hasetin bilişsel zeminini oluşturur. Dördüncü olarak maddi temelli haset kültürel ve ahlaki eleştiriler aracılığıyla gizlenir, ekonomik rahatsızlık meşru bir kültürel yargı görünümüne büründürülür. Beşinci olarak kötü niyetli haset ve ressentiment, özellikle sosyo-ekonomik olarak dezavantajlı katılımcılar ve akrabalık ağları içinde belirgin biçimde görülür. Son olarak ekonomik istikrara kavuşmuş ve Gurbetçilerin avantajlarını meşru ve hak edilmiş olarak gören katılımcılarda iyi niyetli haset ortaya çıkar.

Bulgular, sosyal hasetin katılımcıların sosyo-ekonomik konumuna göre farklı biçimler aldığını göstermektedir. Ekonomik güvencesizlik yaşayan genç ve yüksek eğitilmiş katılımcılar arasında kötü niyetli haset baskın çıkarken, ekonomik istikrara ulaşmış katılımcılarda bu duygu daha yapıcı bir iyi niyetli hasete dönüşür. Beklentinin aksine yakın akrabalık bağları haset duygusunu azaltmaz, benzerlik ilkesi nedeniyle statü rekabetini yoğunlaştırır. Gurbetçi akrabanın yaşam standartlarının doğrudan gözlemlenmesi, görelî yoksunluk algısını keskinleştirir. Çalışma ayrıca katılımcıların Gurbetçilerin ulusötesi konumlanışına yönelik memnuniyetsizliği pasif biçimde deneyimlemekle kalmadığını, Gurbetçilerin nasıl davranması gerektiğini belirleyen normatif kodlar da ürettiklerini gözler önüne serer. Dışlayıcı söylemler, sosyo-ekonomik gerilimleri ahlaki ve kültürel yargılara dönüştüren duygulanımsal ve sembolik süreçler aracılığıyla sürdürülür.

Sonuç olarak, Gurbetçilere yönelik sosyal haset, Türkiye'nin güncel ekonomik koşullarının, kuşaklar arası eşitsizliklerin ve Gurbetçi refahının erişilemez bir standart olarak algılanmasının ürettiği yapısal bir duygulanımsal olgudur. Gurbetçi, toplumsal gerilimlerin üzerine yansıtıldığı simgesel bir konum kazanır. Bulgular, dışlayıcı tutumların kültürel farklılığın ötesinde sosyal karşılaştırma, algılanan adaletsizlik ve sembolik sınır inşası süreçlerinden beslendiğini gösterir. Gelecek araştırmaların, bu algıların Gurbetçilerin yatırım pratikleri, aidiyet duygusu ve ulusötesi bağları üzerindeki uzun vadeli sonuçlarını incelemesi ve analize Gurbetçilerin kendi bakış açılarını dahil etmesi önerilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyoloji, Sosyal Haset, Gurbetçiler, Ressentiment, Görelî Yoksunluk, Duygu Ekonomisi, Kültürel Irkçılık.

www.turkishstudies.net/religion

Turkish Studies - Comparative Religious Studies

eISSN: 2667-5544

ANKARA SCIENCE
UNIVERSITY

Social Envy Toward Gurbetçis in Türkiye

Introduction

In contemporary literature, the phenomenon of migration is defined as a "transnational social field" constructed through the multifaceted connections an individual establishes between their country of origin and their country of settlement (Schiller et al., 1992). Theoretically, this process represents a structural state of "in-betweenness" where the migrant does not fully belong to either society but maintains interaction with both. This state brings with it experiences of alienation and loss of belonging (Sebald, 1994). According to Wimmer and Glick Schiller (2003), this transnational positioning is in constant tension with dominant thought patterns that accept the nation-state as the natural limit of social life. Transnational identities are evaluated as an abnormality or a temporary deviation by the logic of belonging based on national borders, and this evaluation profoundly shapes the perceptions of individuals in the country of origin towards migrants. Schiller et al. (1992) conceptualized this process as a transnational network of relationships that connects the daily life practices of migrants with both their country of origin and the society of their country of settlement.

This transnational positioning gains broader explanatory power within the historical and social context of migration from Türkiye to Germany (Miller, 2018), which began due to the demographic losses and labor shortage experienced by the Federal Republic of Germany after the Second World War. Initially conceived as a temporary solution and defined as the guest worker migration system (De Haas et al., 2019; Martin et al., 2013; Martin, 1991), this migration system has brought about permanent settlement and intergenerational transfer over time, gaining structural continuity (Abadan-Unat, 2017). Especially for the new generations, the children and grandchildren of migrant workers, Germany has become the primary living space where they were born and raised, received their education, and in many cases, established citizenship ties (Mandel, 2008). However, a significant portion of these generations have consciously strived to maintain their Turkish identity, the Turkish language, and their ties to Türkiye (Faist, 2000). This multifaceted pattern of belonging transforms individuals into actors who play active roles in transnational social spheres (Levitt & Glick Schiller, 2004). Although these actors were initially defined as "Almanıcı" (Kunuroğlu et al., 2021), and over time expressed with hyphenated identities such as "Turkish-German" or hybrid identities such as "European Turks" and "Euro-Turks" (Karaca & Yurttaş, 2025), the concept of "Gurbetçi" (expatriate) has maintained its continuity in the Turkish context thanks to its historical entrenchment and inclusive nature in the collective memory. In this study, the concept of "Gurbetçi" is used as a transnational identity positioning that includes the multiple affiliations of individuals simultaneously directed towards both the country they live in and Türkiye.

While the transnational life practices of Gurbetçis sustain their ties with their homeland alive through digital media, economic relations and transnational networks, this contact creates a relational space where identity is constantly questioned rather than complete acceptance and belonging. This structural alienation is not only limited to experiences in Germany, but it also profoundly shapes the

perceptions and discourses of individuals living in Türkiye towards Gurbetçis (Yurttaş & Karaca, 2024). Foreign currency income, perceived economic advantages and opportunities offered by European welfare states, make the gurbetçis an object of "upward social comparison" for individuals living in Türkiye, as conceptualized by Festinger (1954). When considered within the framework of Runciman's (1966) theory of relative deprivation, this comparison goes beyond an objective identification of inequality and transforms into a perception of injustice where the individual believes they deserve the welfare they do not possess and attributes this deficiency to external conditions. Critical discourses, which intensify on digital platforms, especially during holiday periods, are produced on this comparative ground, coding Gurbetçis as "not enough of us" on the one hand, and as "privileged" figures representing an unattainable prosperity on the other (Yurttaş & Karaca, 2024). Yurttaş and Karaca's (2024) conceptualization of racism towards Gurbetçis reveals that these representations produce a structural and discursive form of exclusion based on cultural differences, beyond individual attitudes. In this context, exclusion towards Gurbetçis is considered a new form of racism based on cultural differences rather than biological characteristics, in light of "racism without race" as defined by Hall (1989), Balibar and Wallerstein (1990), or "cultural racism" as conceptualized by Barker (1981).

This study aims to open up a discussion on this phenomenon by centering on the claim that one of the reasons for the formation of these exclusionary attitudes and discourses is "social envy". In this context, the study aims to go beyond the "what it is" identified by Yurttaş and Karaca's (2024) conceptualization of racism against Gurbetçis, and to deeply examine the "why" and "how" this exclusion occurs (i.e., its emotional mechanisms). The increasing visibility of transnational life practices and perceptions of economic inequality make Gurbetçis an "accessible but inaccessible" reference group, providing a favorable context for triggering feelings of social envy. Within this framework, the study argues that cultural racism against Gurbetçis is a manifestation of a structural affective process explained by Ahmed's (2004) affective economies. The participants' rejection of the transnational identity of Gurbetçis and the advantages it brings can be understood as a normative boundary-drawing practice that also coincides with Wimmer and Glick Schiller's (2003) concept of methodological nationalism.

This study is designed using qualitative research methods to substantiate these claims and to deeply examine the affective background of exclusionary attitudes towards Gurbetçis. Designed with a phenomenological approach, this research aims to understand the reflections of the phenomenon of envy in social relations by focusing on the subjective experiences of individuals living in Türkiye. The study will then address the analytical boundaries between the phenomena of jealousy and envy, the theoretical foundations of social comparison mechanisms, and the "benign" and "malicious" aspects of envy. In addition, the social dimensions of social envy will be evaluated from a holistic perspective within the framework of Scheler's (1994) concept of "ressentiment," Ahmed's (2004) affective economies, Bourdieu's (1984) concepts of symbolic violence and cultural capital, and Lamont and Molnár's (2002) theory of symbolic boundary drawing.

Conceptual Framework

Distinction Between Jealousy and Envy

Jealousy and envy are among the most complex and universal emotions of human experience. Although they are often used interchangeably in everyday language, a clear distinction exists between these two concepts in the psychology and sociology literature (Clanton, 2006; Parrott, 1991). This distinction is critical for understanding the cognitive processes underlying these emotions. While jealousy functions as a "three-person" defense mechanism stemming from the fear of losing a valuable relationship, envy is a painful "two-person" experience directly focused on another's advantage (Klein, 2011; Smith & Kim, 2007). Envy, on the other hand, is a complex emotion composed of feelings of inferiority, hostility, and injustice (Smith & Kim, 2007). In

particular, the inseparable link between envy and the processes of social comparison theorized by Leon Festinger (1954) places it at the center of the field of "social envy" (Schoeck, 1969; Smith, 2008). Individuals tend to feel more intense envy towards those with similar socio-economic characteristics (Ramachandran & Jalal, 2017). In this context, social envy functions as a "point of comparison" through which an individual measures their own success; it acts as a source of motivation for self-development when the advantage is perceived as deserved, and as a source of motivation to deprive the rival when the perception of injustice is high (Anderson, 2002; Ramachandran & Jalal, 2017).

Envy is a painful emotion felt in response to something or a quality that another person possesses and that the individual lacks (Clanton, 2006). Envy involves a two-person structure: the "envious person" and the "person who possesses the envied thing" (Clanton, 2006; Klein, 2011; Parrott, 1991; Smith & Kim, 2007; Şleahitiçi, 2018). The object of envy can be a possession, wealth, prestige, or happiness (Smith et al., 1988). At its core, envy stems from a person's feeling of inferiority to another and a desire to eliminate this inequality. According to Ben-Ze'ev (1992), this is not a pursuit of moral justice, but rather an "undeserved feeling of inferiority" and personal unease focused on the individual's own relative position. This feeling can be accompanied by many emotions such as anger, disappointment, sadness, contempt, and malice (Klein, 2011; Ben-Ze'ev, 1992).

Jealousy, on the other hand, is the emotion that arises when an individual feels that an important relationship is threatened by the presence of a third person, and it has a "three-person structure" consisting of the "jealous person," the "envied person," and a "rival" (Klein, 2011; Şleahitiçi, 2018). Unlike envy, jealousy is related to the fear of losing a relationship and focuses not on objects, but on the feelings of the person in the relationship towards us (Clanton, 2006; Smith & Kim, 2007). Jealousy aims to hold onto what one has and protect the relationship against the threat of loss (Parrott, 1991). This feeling is experienced alongside other emotional experiences such as fear, anxiety, doubt, anger, and hostility (Clanton, 2006; Parrott, 1991; Şleahitiçi, 2018).

From an evolutionary psychology perspective, jealousy and social envy are not randomly occurring emotional responses, but rather strategies for maintaining and improving one's position within one's "relative social circle." Individuals tend to feel more intense envy towards those in their immediate environment who share similar socioeconomic characteristics, abilities, and backgrounds (Ramachandran & Jalal, 2017).

Theoretical Foundations of Social Envy

As can be understood from the above explanations, social envy is based on social comparison processes (Festinger, 1954; Şleahitiçi, 2018). People tend to constantly compare themselves and what they possess with other people (Alicke & Zell, 2008). In his Social Comparison Theory, Leon Festinger (1954) suggested that people have a motivation to compare themselves with others to evaluate the accuracy of their opinions and abilities. According to Festinger (1954), when objective, physical means are not available, people evaluate their opinions and abilities by comparing them with the opinions and abilities of others.

Envy arises when these comparisons (Schoeck, 1969) are upward (Van de Ven, 2016). Upward comparison means that a person is compared to a higher standard than themselves. However, not every upward comparison leads to envy. For envy to arise, the person being compared must be superior to the individual, the area in which they are superior must hold a significant place in the individual's self-perception, and they must share similar characteristics in areas such as age, gender, and profession (Salovey & Rodin, 1986; Schoeck, 1969; Smith & Kim, 2007; Van de Ven, 2016). As Festinger (1954) also points out, a person does not tend to compare themselves to someone who is very different from themselves (e.g., much more or much less talented). The individual tends to choose someone close to their own ability or opinion to compare themselves to (Festinger, 1954). This principle of similarity increases the intensity of the feeling of envy and shows that envy is not

only an individual emotion but also an emotion that operates within a social context (Ramachandran & Jalal, 2017; Schoeck, 1969; Şlehtiçi, 2018).

To understand social envy not merely as an individual psychological experience but as a social phenomenon, it is necessary to refer to the theory of relative deprivation. According to Runciman (1966), individuals experience subjective perceptions of inequality rather than objective inequality itself. Relative deprivation arises from a person's perception of something they do not possess but believe they deserve, by comparing it to a reference group in a similar position. In this context, what is important is not the magnitude of the inequality but the extent to which the individual codes this inequality as unfair and undeserved. In later developments of the theory of relative deprivation (Walker & Smith, 2002), three fundamental conditions for this experience have been emphasized: (1) the individual desiring something they do not possess, (2) believing they are entitled to it, and (3) attributing this deficiency to external conditions (the injustice of the system or the unfair advantage of others) rather than their own inadequacy. The simultaneous occurrence of these three conditions constitutes the critical mechanism that transforms social comparison processes into feelings of envy.

Benign and Malicious Envy

Modern research in the field of social psychology has shown that envy is not a one-dimensional construct, but rather manifests in two distinct forms: "benign" and "malicious" (Foster, 1972; Şlehtiçi, 2018; Van de Ven, 2016). This distinction is considered important for understanding the motivational dynamics and behavioral consequences of envy.

Benign envy is a type of envy that does not harbor malice and aims to elevate one's own position. This type of envy arises when a person admires someone they perceive as superior and desires to possess what that person has (Parrott, 1991; Rawls, 1971; Smith & Kim, 2007). Benign envy is associated with the motivation to "move upwards" and increases personal effort, performance, and goal setting (Van de Ven, 2016). Van de Ven (2016) states that benign envy arises when the perception of control over outcomes is high and the advantage of the envied person is considered deserved.

Malicious envy, on the other hand, is more destructive and aims to cause the envied person to lose what they have and/or to be brought down (Smith & Kim, 2007; Şlehtiçi, 2018). Malicious envy is associated with the motivation of "bringing down the superior" (Şlehtiçi, 2018). This type of envy is felt especially towards those whom the person sees as the cause of their own inadequacy or whom they believe do not deserve what they have (Alicke & Zell, 2008; Van de Ven, 2016). Malicious envy is triggered in situations where the perception of control over outcomes is low and the perception of injustice is high (Van de Ven, 2016).

Social envy, beyond individual motivation, also has significant consequences on social interactions and group dynamics. These effects vary greatly depending on whether the envy is benign or malicious. When individuals observe others expressing benign envy (admiration/compassion) towards them, they perceive this as an appreciation of their achievements, creating a positive self-esteem in the person being envied (Şlehtiçi, 2018; Van de Ven, 2016). Benign envy fosters positive interaction between the parties by demonstrating that success is acknowledged and socially justified (Şlehtiçi, 2018). However, when individuals observe others expressing malicious envy towards them, they perceive this as a direct threat to their social status and achievements (Şlehtiçi, 2018; Smith & Kim, 2007). This type of envy reduces positive attitudes towards the person being envied while triggering feelings such as hostility, anger, and anxiety about loss of status (Şlehtiçi, 2018; Van de Ven, 2016). Consequently, malicious envy creates a breeding ground that undermines social order and fuels interpersonal conflict (Şlehtiçi, 2018).

Another concept closely related to envy is "schadenfreude." "Schadenfreude" refers to the malicious pleasure felt in the face of the misfortunes of another individual or group (Smith et al., 2009; Şlehtiçi, 2018; Smith & Kim, 2007). While envy is defined in the literature as a painful experience felt in the face of another's success, schadenfreude is distinguished as a hidden pleasure felt in the face of others' failures or losses (Şlehtiçi, 2018; Smith et al., 2009). Especially when the person who was previously the target of malicious envy experiences misfortune, this provides a kind of emotional reward for the envious person and helps them elevate their own relative position by causing their rival to suffer a disadvantage (Şlehtiçi, 2018). This situation is considered the most prominent emotional consequence of the act of "pulling down" the superior, which is the fundamental motivation of malicious envy (Şlehtiçi, 2018; Van de Ven, 2016; Smith et al., 2009).

Beyond schadenfreude, the most extreme form of malicious envy, there is the concept of chronic resentment, which Scheler (1994) defines as "ressentiment," a feeling that has not yet been sufficiently addressed in the social psychology literature. According to Scheler, resentment is qualitatively different from ordinary envy. This feeling is not merely a momentary jealousy towards a specific object, but a chronic psychological self-poisoning of suppressed anger, envy, and feelings of revenge that accumulate in individuals deprived of the power to act. Two conditions are necessary for the emergence of resentment: the individual's access to the desired object is structurally blocked, and they lack the power to overcome this blockage. In this case, the person redefines the inaccessible value as "already worthless". This psychological defense mechanism gradually develops into a discourse of moral superiority. Scheler particularly stresses that resentment is most often found in societies in which formal equality (everyone's right to compare themselves to everyone else) is combined with actual inequality in power and property. This observation is consistent with the context of the current research. In other words, the "they deserve it" discourse articulated by highly educated but economically insecure individuals about Gurbetçis can be read as an expression of structural resentment as Scheler theorizes it, rather than simple schadenfreude.

Social Envy from the Perspective of the Sociology of Emotion

Understanding the phenomenon of social envy as a social construct requires theoretical input from the sociology of emotion. This perspective suggests that emotions are not an internal and stable feature of individuals but constructed by social norms, relationships and power relations.

Hochschild (1983) argues that societies develop rules not only of behavior but also of feeling. Rules of emotion are normative frameworks that specify who should feel what, how much they should feel it, and how they should express it in a particular relationship or role. When these rules are broken, social tension is created and the "violateur" must pay an emotional "price" to relieve this tension. In this sense, rules of emotion are silent but effective mechanisms of regulating social relations and group boundaries.

According to Ahmed (2004), emotions create an economy that circulates among individuals, "sticks" to certain objects and groups, and produces social boundaries through the process of sticking. In affective economies, the more a sign is associated with particular emotional loads, the stickier it becomes. This burden accumulates and becomes permanent through repetitive discourses and practices. The "us" and "them" distinction is constructed by attributing emotions to specific groups and producing collective emotional repertoires about these groups. In this framework, emotions are structural elements that reproduce social boundaries beyond individual experiences and legitimize relations of inequality at the emotional level. Social envy can be imagined, at the intersection of these two perspectives, as a component of affective economies that circulates within social relations, sticks to specific groups, and becomes normative regulatory practices. With this understanding, it is possible to talk about the role of social envy in the production of cultural racism towards Gurbetçis on the psychological, structural and social level (Ahmed, 2004).

Symbolic Boundaries, Cultural Capital, and Normative Exclusion

To understand how social envy is legitimized and reproduced at the societal level, it is necessary to refer to the concepts of symbolic boundary-drawing, cultural capital, and stigmatization.

Symbolic boundaries are conceptual distinctions that actors use to categorize people, objects and practices (Lamont and Molnár 2002). These differences are preserved through struggles of classification and become social boundaries that legitimize unequal access to social resources and social status. Symbolic boundaries replicate the "us" and "them" distinction by structuring both solidarity and exclusion. In this process, moral, cultural and economic criteria become tools of classification, presenting the differences between groups as objective and legitimate facts.

Bourdieu (1984) argues that such boundary-making practices are reinforced by cultural capital and mechanisms of symbolic violence. Cultural capital refers to familiarity with the language, tastes, and references of the dominant class. This familiarity produces a legitimate classification system that labels those who possess it as "refined" and those who lack it as "crude" or "uncouth." Symbolic violence is the presentation of this classification as a legitimate cultural judgment, concealing power relations. Thus, an economic hierarchy is reproduced through a language of cultural superiority, and in this process, relations of domination are rendered invisible. Habitus, a spontaneously operating system of perception, evaluation, and practice production acquired by individuals from their social positions, is the carrier of this process (Bourdieu, 1990).

Goffman's (1963) stigma theory explains the interpersonal interaction dimension of this process. According to Goffman, stigma is a process that legitimizes the exclusion of a group from social interaction through a derogatory characteristic attributed to that group. Stigmatized individuals are expected to expend extra emotional labor to facilitate social interaction. They are asked to make their differences invisible and to make those around them comfortable. Individuals who do not conform to normative expectations are considered to have "deserved" social exclusion due to this nonconformity.

Finally, according to Wimmer and Glick Schiller (2003), methodological nationalism is based on the assumption that the nation-state is the natural form of organization in the modern world and produces a container model that confines social life within national borders. In this model, transnational identities (multiple allegiances involving simultaneous belonging to both the source and target countries) are considered an anomaly or a temporary deviation. In this model, where nation, sovereignty, solidarity, and culture coincide with border conformity, the transnational identity that "wins on both sides" is structurally excluded and deprived of legitimacy. In this respect, methodological nationalism is a border-drawing logic that also operates at the level of everyday consciousness.

Method

This study adopts a qualitative research approach to deeply understand the phenomenon of social envy towards Gurbetçis.

Research Design

This study is designed using a phenomenological approach, one of the qualitative research designs. Phenomenology aims to deeply reveal individuals' lived experiences regarding a particular phenomenon and the subjective meanings they attribute to these experiences (Patton, 2014). In this study, the phenomenological design reflects the aim of focusing on the subjective meaning structures of the social envy experiences of individuals living in Türkiye towards Gurbetçis. In data analysis, Braun and Clarke's (2006) thematic analysis method was adopted as an instrumental framework. Thematic analysis enables the systematic identification, analysis, and reporting of recurring meaning

patterns within the dataset. The combined use of these two approaches made it possible to analyze the participants' subjective experiences both in depth and systematically.

Participants

The participant group of the study consists of 30 individuals residing in different regions and settlements of varying sizes in Türkiye (including large cities such as Istanbul and Ankara, as well as smaller and medium-sized settlements). This spatial and cultural diversity provides a deep dataset for observing the social reflections of the perception of social envy towards Gurbetçis in both metropolitan and rural areas. The snowball sampling technique, a type of purposeful sampling method, was used to select the participants. The main reason for choosing this method is to overcome the difficulty in reaching individuals who are "relatives of Gurbetçis" (15 participants) and who have directly experienced this social interaction, which is the focus of the research. Through references obtained starting from the first participants, a heterogeneous structure was reached, including individuals with kinship or neighborhood ties to Gurbetçis as well as those who observe this interaction from the outside (15 participants). The general profile of the participants is summarized below:

- **Gender and Age Distribution:** The sample consists of 15 women and 15 men, exhibiting a complete gender balance. The age distribution ranged from 22 to 60, broadly encompassing the perception of Gurbetçis across different age groups.

- **Educational and Occupational Diversity:** Participants included university graduates (engineers, police officers, teachers) as well as tradespeople, technicians, housewives, retirees, and individuals working in low-income jobs. This diversity made it possible to analyze the manifestation of social envy across different socio-economic classes.

- **Relation to Gurbetçis:** Thanks to snowball sampling, half of the participants (15 people) were selected from individuals with first-degree relatives who are Gurbetçis. The other 15 were individuals who did not have this relationship but observed social processes related to Gurbetçis.

Detailed demographic information about the participants is presented in Table 1.

Table 1. Demographic characteristics of participants

Participant	Gender	Age	Education Level	Occupation	Relation to Gurbetçis
K1	Female	22	University Student	Student	Yes
K 2	Female	25	University	Police Officer	No
K 3	Female	28	University	Bank Employee	Yes
K 4	Female	31	University	HR Specialist	No
K 5	Female	34	University	Sales Representative	Yes
K 6	Female	37	University	Teacher	Yes
K 7	Female	40	High School	Housewife	No
K 8	Female	43	University	Public Employee	Yes
K 9	Female	46	Primary School	Housewife	No
K 10	Female	49	High School	Accounting	Yes
K 11	Female	52	Primary School	Housewife	No
K 12	Female	55	High School	Retired	Yes
K 13	Female	27	University	Unemployed	No
K 14	Female	35	University	Business Owner	Yes
K 15	Female	29	University	Low-Income Job	No
K 16	Male	23	University Student	Student	No
K 17	Male	26	University	Engineer	Yes
K 18	Male	30	University	Engineer	Yes
K 19	Male	33	University	Self-Employed	Yes
K 20	Male	36	University	Business Owner	No
K 21	Male	39	High School	Technician	Yes
K 22	Male	42	University	Public Employee	No
K 23	Male	45	High School	Driver	Yes
K 24	Male	48	University	Teacher	No
K 25	Male	50	Primary School	Tradesperson	Yes
K 26	Male	60	High School	Retired	No
K 27	Male	56	Primary School	Retired	Yes
K 28	Male	32	University	Temporary Jobs	No
K 29	Male	38	University	Businessperson	Yes
K 30	Male	41	University	Low-Income Job	No

Data Collection Tool and Process

Data for the research was collected using a semi-structured interview technique. Semi-structured interviews allow participants to express their experiences and perspectives in detail within the framework of predetermined open-ended questions, while also providing the researcher with the flexibility to explore unexpected themes (Smith, 1995; Galletta & Cross, 2013). The interview form was prepared in line with the conceptual framework of the research and the literature, and was reviewed during the ethics committee approval process. The data collection process was carried out between December 2025 and February 2026. Interviews were conducted face-to-face or online via video conferencing applications such as Zoom and Microsoft Teams, depending on the participants' preferences and spatial suitability. Each interview lasted approximately 30 to 50 minutes, was audio-recorded with the explicit consent of the participants, and transcribed before analysis.

Data Analysis

The collected qualitative data were analyzed following Braun and Clarke's (2006) six-stage thematic analysis model. These stages were implemented sequentially as follows:

In the first stage, researchers gained a holistic familiarity with the data by repeatedly reading the transcribed texts, during which initial impressions and preliminary observations were noted. In the second stage, the data were systematically coded, and initial codes were assigned to each meaningful section. In the third stage, the relationships between the codes were examined to identify

potential themes, and the codes were grouped under relevant themes. In the fourth stage, the themes were reviewed by comparing them with the entire dataset, and themes with insufficient internal consistency were reorganized or merged. In the fifth stage, the analytical scope and boundaries of each theme were clarified, and the themes were given their final names. In the sixth and final stage, the findings were reported along with the themes and supporting participant citations. The analysis process was conducted independently by two researchers; differences that emerged during the coding phase were resolved through consensus. In addition, confirmation interviews were conducted with selected participants regarding the accuracy of the findings, and the point at which similar themes began to recur among different participants was considered the moment when data saturation was achieved.

Ethics Committee Approval and Research Ethics

This research was conducted in accordance with all scientific and ethical principles. The ethical suitability of the study was reviewed by the Bayburt University Ethics Committee and approved with decision number E-51925675-604.01-331580 dated 12.12.2025. During the research process, each participant was provided with detailed information about the purpose, scope, and method of data use of the research before the interview, and their informed consent was obtained in writing or verbally. The process was conducted entirely on a voluntary basis. To ensure the confidentiality of participant data, complete anonymity was ensured by using codes such as K1, K2... instead of the participants' real names, and it was pledged that all data obtained would not be shared with third parties except for academic reporting.

Findings and Discussion

In this section, the perceptions, feelings, and discourses of individuals living in Türkiye towards Gurbetçis are examined using thematic analysis method within the framework of social envy theory. The six themes that emerged from the analysis demonstrate how Gurbetçis become a collective object of comparison within the Turkish context, and how this comparison generates different emotional orientations (malicious envy, benign envy, moral exclusion, inspiration). The themes generated by the analysis are not independent of each other; rather, they form a complementary whole as different subjective responses to the same structural conditions.

Theme 1: Homogenization of Gurbetçis and Their Transformation into a Collective Emotional Target

This theme reveals the process of reducing Gurbetçis to a singular, homogenous, and symbolic category by abstracting them from their individual life stories, intergenerational differences, and personal successes or failures. This pattern, evident in the participant narratives, is the fundamental mechanism that enables the establishment of Gurbetçis as a collective "emotional target." Homogenization makes individual differences invisible, presenting all Gurbetçis as a single, uniform figure endowed with the same characteristics, thus paving the way for the collective expression of negative feelings towards them without individualization.

K9 (Female, 46, primary school graduate, housewife, no close relationship with Gurbetçis):

"They reveal themselves from their clothes to their speech. It's as if they've all been molded into a single pattern. I'm sure they're like that in Germany too, or at least the Germans think so. (...) Although I don't know much about that place, I heard that the scams are always done by people who go there from here. (...) We hear it on television."

K9's description of the situation as "as if they've all been molded into a single pattern," despite having no close experience with Gurbetçis, reflects a judgment stemming from an image ingrained in the collective memory. This can be understood from Ahmed's (2004) perspective of affective economies. According to this perspective, emotional burdens attached to a particular group

through repetitive discourses render individual differences invisible, constructing a collective goal. The participant's judgments about Germany based on television news clearly demonstrate how this image circulates through the media and replaces individual observation.

A similar homogenizing language is also evident in K13, who have no close relatives among Gurbetçis, and in K22, who are public employees: K13 defines all Gurbetçis as "they're all like this," while K22 codes transnational identity as an inconsistency by saying "their minds are still in Türkiye." This coding directly coincides with Wimmer and Glick Schiller's (2003) concept of methodological nationalism. Transnational identity is perceived as an unfair exploitation of the national solidarity system, and the discourse of "either live right here or don't interfere" becomes the everyday manifestation of this nationalist boundary logic.

K23 (Male, 45, high school graduate, driver, close to Gurbetçis):

"They live off aid in Germany; they used to be cleaners or factory workers. (...) They are still looked down upon as foreigners. (...) When they come to Türkiye in the summer, they show off here just because their money is valuable, thus clearing Germany's name. Our young people are glorifying Germany because of them."

K23, who has relatives who are Gurbetçis, uses homogenizing language towards them despite their close relationship. The statement "They are still looked down upon as foreigners" acknowledges the marginalized position of Gurbetçis in Germany, while the statement "They are showing off to clear Germany's name" positions them as both victims and perpetrators simultaneously. Lamont and Molnár's (2002) concept of symbolic boundary-drawing explains this contradiction. Participants draw boundaries that separate Gurbetçis from "us" through cultural, moral, and linguistic criteria, presenting these boundaries as objective facts. K25, a shopkeeper, exhibits a similar pattern. Despite frequently doing business with Gurbetçis, he maintains the judgment that "they are all ill-mannered, the new generations are even worse." These findings clearly demonstrate that the homogenization process cannot be overcome through individual experiences such as close kinship or commercial relationships, but is a structural mechanism produced and circulated at the societal level.

K1 (Female, 22, university student, close to Gurbetçis):

"We frequently encounter Gurbetçis in Germany on social media. (...) They generally say how bad Germany is and how beautiful Türkiye is. They say we don't appreciate our country here. (...) The old and the young are the same. The youngest can't even express themselves. (...) My own relatives don't return here, but they always complain about Türkiye."

K1's statement demonstrates how the homogenization process in the younger generation operates through social media. The assessment that "the old and the young are the same" produces an image of Gurbetçis that obscures intergenerational differences. The persistence of this generalizing attitude, despite the presence of her own Gurbetçi relatives, proves that representations in digital media can overshadow individual experiences. The older participants' comparison of the new generation of Gurbetçis to the nostalgic "self-sacrificing worker" generation, labeling them as "culturally corrupted," completes this pattern. According to Ahmed's (2004) perspective on affective economies, a sign becomes more sticky the more frequently it is associated with specific emotional loads. The ease with which terms like "uncouth," "nouveau riche," and "neither here nor there" are attached to the Gurbetçi identity serves as a concrete confirmation of this mechanism. Yurttaş and Karaca's (2024) conceptualization of cultural exclusion also aligns with this finding. In other words, exclusion directed at Gurbetçis transforms into a structural discourse practice produced and reproduced at the societal level, beyond individual attitudes.

Theme 2: Positioning Gurbetçis as an Object of Upward Social Comparison

This theme reveals that Gurbetçis have become a "better-off" reference group for individuals living in Türkiye due to their foreign currency-based income, the guarantees offered by the European welfare state, and perceived economic stability. What is noteworthy is that this comparison is not limited to purely economic calculations but is intertwined with anxieties about the future, inequality of opportunity, and perceptions of systemic injustice.

K28 (Male, 32, university graduate, temporary jobs, no close relationship with Gurbetçis):

"It inevitably makes me feel bad that someone my age has established a stable life in Germany while I am still waiting for an appointment. (...) They may have lived in difficult conditions, but where they are now is very different."

K28's statement that it "inevitably makes me feel bad" reveals that the comparison is involuntary and reflexive. According to Festinger's (1954) social comparison theory, when objective criteria are insufficient, individuals evaluate their position by comparing themselves to individuals with similar characteristics. K28's emphasis on "someone my age" perfectly reflects this principle of similarity. An individual who sees themselves as "almost the same" experiences comparison more painfully. On the other hand, the acceptance that "they may have lived in difficult conditions" acknowledges the Gurbetçi's past labor while continuing to unfairly code the current inequality. This contradictory structure shows that relative deprivation is fueled by a subjective perception of injustice. A similar comparison logic is evident in K16: With the statement, "We have been studying here for years, but our living standards haven't changed, in fact, they are getting worse," K16 emphasizes the disconnect between labor and reward, linking the feeling of injustice to a structural inequality.

K15 (Female, 29, university graduate, low-income profession, no close ties to Gurbetçis):

"I went to university but I can't work in my field. I constantly have to postpone my life and dreams. (...) A Gurbetçi my age comes here on holiday with his Euros. (...) It's not about the money, but I'm also a university graduate but I can't go to his country. They don't even give me a tourist visa. (...) This hurts me incredibly."

K15's statement provides one of the most striking examples of Runciman's (1966) theory of relative deprivation, encompassing all three basic conditions (desire, sense of entitlement, and external attribution). The sentence, "They don't even give tourist visas," transforms economic inequality into a structural barrier, concretizing the fundamental perception of injustice that fuels envy. K30's statement, "There's a correlation between the education level and income of those living in Europe; this difference is demoralizing," further supports this pattern. The mismatch between education and economic compensation shifts the comparison from individual disappointment to a systemic injustice reaction. The fact that young participants largely derive their perception of Gurbetçis from idealized portrayals of life on social media further deepens this comparative ground.

K23 (Male, 45, high school graduate, driver, close to Gurbetçis):

"In Germany, people clean toilets; here, they own apartments. I'm a tenant of one of them. Calculate from there."

K23's statement reflects the most concrete and direct form of comparison. Instead of an abstract discussion of inequality, this comparison, based on their own tenancy relationship, reduces relative deprivation to the experience of daily life. This participant, whose relative is a Gurbetçi, observes their relative's economic situation firsthand, which, due to the principle of similarity, further sharpens the status comparison and leads them to experience both the personal and structural dimensions of the comparison simultaneously.

K17's more measured statement represents an important counterpoint to this theme: "This doesn't make me jealous, but it makes me wonder why it's not like that here," says K17, transforming the comparison from a destructive emotion into a structural questioning. This concretizes the fine line between well-intentioned envy and relative deprivation. The findings on this theme show that social comparison is not merely an individual psychological process, but is intertwined with Türkiye's economic conditions, inequalities of opportunity, and the perception of systemic injustice, transforming into a social mechanism.

Theme 3: Perceived Undeserved Prosperity and Feelings of Injustice

This theme reveals that the prosperity enjoyed by Gurbetçis is often perceived as the product of luck, timing, or structural advantages offered by European systems. This perception is the cognitive mechanism that allows envy of prosperity to take a malicious form. When an advantage is coded as undeserved, devaluing it or wanting to take it away seems morally legitimate. This pattern is particularly evident among highly educated but economically insecure participants who believe that the link between merit and reward has been broken under the current economic conditions in Türkiye.

K13 (Female, 27, university graduate, unemployed, no close relationship with Gurbetçis):

"I think they don't deserve what they have. (...) They were lucky enough to go to Europe. If they had stayed here, they would have starved to death."

K13's statement expresses the deepest form of the perception of undeservedness. The Gurbetçi's prosperity is entirely reduced to external luck, rendering individual labor and effort invisible. According to Walker and Smith's (2002) theory of relative deprivation, this type of externalization (i.e., attributing deficiency not to one's own inadequacy but to the unfair advantage of another) is the critical third condition that transforms social comparison into malicious envy. The sentence "They would starve to death if they stayed here" most clearly exemplifies this condition, reducing success entirely to geographical coincidence. Furthermore, the role of individual effort is denied. K28 shares a similar logic. While acknowledging the difficult working conditions of the first generation, K28 completely isolates subsequent generations from these difficult conditions, arriving at the assessment that "their children are so lucky, they wouldn't achieve anything if they were here." This contradictory structure demonstrates that envy is fueled by a cognitive distortion mechanism.

K27 (Male, 56 years old, primary school graduate, retired, close to Gurbetçis):

"Certainly, our young people try harder, but it doesn't work out. This means that working harder doesn't necessarily mean getting better, unfortunately. (...) Look at my situation."

K27's statement offers a qualitatively different dimension from the other participants. Instead of directly devaluing the Gurbetçi, this participant focuses on the disconnect between labor and reward in Türkiye. The sentence, "My situation is obvious," shows that this criticism of the system is not abstract, but concrete, embodied in a personal experience of deprivation. Directly reflecting the structural dimension of Runciman's (1966) concept of relative deprivation, this statement reveals that envy is not so much an individual psychological reaction as an expression of a systemic experience of injustice.

K15 (Female, 29, university graduate, low-income job, no close relationship with Gurbetçis):

"Even if you work hard, you can't make a living in this country, but if you live in Europe, you can save your life. (...) What have they done to deserve a better life than us?"

K15's question, "What have they done to deserve a better life than us?", while a powerful expression of injustice, also reflects the positioning of a subject who sees themselves as equal or more valuable. The principle of similarity plays a decisive role here. Because K15 believes they share the same level of education and a similar life stage with the Gurbetçi, the comparison is more painful,

and the perception of injustice is more intense. K4's statement, "I think they don't deserve this wealth they've acquired," completes this pattern. An economic evaluation here transforms into a moral judgment, and the judgment of "worthiness" functions as a criterion that legitimizes or delegitimizes wealth. When read within the framework of Bourdieu's (1984) concept of symbolic violence, this transformation is not accidental. Here, economic hierarchy is reproduced through a language of cultural and moral superiority, and in this process, materially based unrest gains the appearance of a legitimate judgment.

When all these findings are evaluated, it becomes clear that the perception of undeservedness is a critical cognitive mechanism that links the Gurbetçi's well-being to chance or structural advantage, thus constructing the moral legitimacy of malicious envy, detaching it from individual effort. K5's statement symbolizes the transition between this theme and the next. K5's acceptance of economic advantage, while legitimizing the Gurbetçi's "undeserved" nature through cultural behaviors, foreshadows how the perception of undeservedness transforms into cultural critique.

Theme 4: Indirect Expression of Envy Through Cultural and Moral Criticisms

Participant narratives reveal that economically based feelings of envy are often not expressed directly, but instead are indirectly manifested through moral and cultural critiques such as "lack of manners," "nouveau riche behavior," and "cultural alienation." Because envy is a socially illegitimate emotion, individuals present it under the guise of cultural critique rather than expressing it directly. Remarkably, this mechanism is observed with equal intensity in participants who have relatives living abroad as well as those who do not. This indicates that the process operates independently of personal experience.

K10 (Female, 49, high school graduate, accounting clerk, close to Gurbetçi's):

"I'm not concerned about the Gurbetçi's money; after all, they live in a more developed country. But their behavior is hard to tolerate. (...) For example, fancy cars, luxury vacations, their very loud conversations. (...) When I see these things, it doesn't feel like jealousy, but rather a kind of immorality. They're being vulgar."

K10's statement, "it feels like a kind of immorality, not jealousy," is the most striking example of this theme. While explicitly rejecting the economic dimension, the participant frames the emotion within a moral context. According to Bourdieu (1984), symbolic violence is the reproduction of economic hierarchy through the language of cultural superiority, and in this process, exclusion is presented as a legitimate cultural judgment. This reframing, beginning with "I'm not concerned about their money," is a process that shows how a materially based discomfort spontaneously takes on a moral discourse. From Hochschild's (1983) perspective of rules of emotion, this statement also involves the implicit production of a norm. Accordingly, instead of displaying their economic advantage, the Gurbetçi should behave with moderation, "know their place."

K6 (Female, 37, university graduate, teacher, close to Gurbetçi's):

"Some behaviors of Gurbetçi young girls become news on social media. (...) They mock their peers here for their makeup and clothing. (...) What could someone living in Germany have to do with those here? (...) Go and deal with women's rights there!"

K6's statement, "go and deal with women's rights there," is a powerful boundary-drawing practice that denies the Gurbetçi the right to interfere in Türkiye. In this discourse, which coincides with Wimmer and Glick Schiller's (2003) concept of methodological nationalism, the Gurbetçi must either be completely "here" or relinquish their right to intervene in Türkiye's internal dynamics. The dual belonging brought about by transnational identity is coded by this participant not as a legitimacy, but as a contradiction. Within the framework of Lamont and Molnár's (2002) concept of symbolic boundary drawing, this attitude shows that cultural criteria are instrumentalized to present the "us" and "them" distinction as objective and legitimate facts.

K24 (Male, 48, university graduate, teacher, no close ties to Gurbetçis):

"They are caught between two worlds. (...) They have everything a German has. Their young people are educated, they have professions, they have citizenship, they have money to travel, but they are still not like them. (...) When asked, they say they are Turkish, but they can't speak Turkish? How can that be?"

K24's statement transforms the incompatibility between identity claims and cultural competence into a legitimate basis for critique. The sentence, "They say they are Turkish, but they can't speak Turkish," aligns with Goffman's (1963) theory of stigmatization. Thus, exclusion is legitimized in cases where identity claims cannot be supported by cultural evidence. The open acceptance of economic advantage while questioning cultural identity can be read as a manifestation of Bourdieu's (1984) concept of cultural capital in everyday language. K11's statement, "They have money, but they have lost their origins," reproduces the same mechanism in a different language. In this way, economic capital is rendered meaningless by the absence of cultural capital, and thus economic superiority is made ineffective at the symbolic level. K8 and K21's statements complete this pattern. While K8 accuses Gurbetçis of hypocrisy through concrete behaviors such as traffic rules and littering, K21 attempts to portray Gurbetçis as lacking these virtues by saying, "all the cunning is actually in them." When all these findings are evaluated, it is seen that the shift from the direct expression of envy to resorting to the language of cultural and moral criticism is a systematic transformation mechanism operating out of concern for social legitimacy. In this process, which also coincides with Goffman's (1963) stigmatization theory, the behaviors of the Gurbetçi that do not conform to normative expectations are transformed into justifications that legitimize exclusion. In this way, envy ceases to be merely an experienced emotion and acquires the function of an active social practice aimed at regulating the behavior of the other party.

Theme 5: Malicious Envy and Degrading Discourses

This theme includes the harshest and most explicit forms of exclusionary discourses directed at Gurbetçis. Envy, which was expressed indirectly and through cultural language in the previous themes, transforms in this theme into direct forms of humiliation, devaluation, and deriving pleasure from the unhappiness of others. What is noteworthy is that this intensity of malicious envy is observed even among participants who have close family ties with Gurbetçis, contrary to expectations. This finding shows that, contrary to what the similarity principle predicts, proximity does not reduce envy, but rather intensifies it by provoking status competition.

K23 (Male, 45, high school graduate, driver, close to Gurbetçis):

"I manage to support my family, albeit with difficulty, and educate my children. (...) When I see Gurbetçis, I see that they spend my entire month's earnings on a single meal. (...) My relatives always eat the same. (...) They are excluded, not accepted. Then they come here and take their revenge on us. (...) I despise these people; let them suffer. I don't care."

K23's narrative contains the most striking contradiction in this theme. Although the participant realizes that Gurbetçis are excluded and not accepted in Germany, they reproduce the same exclusionary practices within the context of Türkiye. The statement, "I see them spending my monthly earnings on a single meal," reveals how concrete and everyday the comparison has become. This participant, who has a relative working as a Gurbetçi, directly observes the living standards of their relative, which, due to the principle of similarity, further sharpens the competition for status and fuels the discourse of "they deserve it." Scheler's (1994) concept of resentment is a chronic feeling of resentment that accumulates in structurally hindered individuals, and the most prominent feature of this resentment is the redefinition of the unattainable value as "already worthless." K23's statement, "I despise them, they deserve it," and K30's assessment, "they haven't accomplished anything anyway," are concrete manifestations of this redefinition. Participants perceive the well-

being of Gurbetçis as doubly devalued, as if it were both undeserved and not based on genuine achievement.

K28 (Male, 32, university graduate, temporary jobs, no close relationship with Gurbetçis):

"For example, they beat up a Gurbetçi in Türkiye. I felt a slight relief. (...) Sometimes I even say that they should kick them out of Germany so they can come here and see the real world."

K28's statement represents the most severe expression in this dataset. The feeling of "relief" from physical violence goes beyond the ordinary definition of "schadenfreude." According to Scheler (1994), resentment is most prevalent in societies where formal equality coexists with actual differences in power and property. In this structure, the individual who feels entitled to compare themselves to everyone else sees that the comparison always results in a disadvantage for them. Over time, this develops from a simple feeling of envy into a chronic accumulation of resentment. The position of the K28—highly educated but economically insecure—reflects precisely this ground. An emotional attitude that legitimizes physical violence points to a qualitatively different and more dangerous dimension of envy. The wish, "If only they would kick us out of Germany so they could see," can be read as a fantasy aimed at eliminating the transnational positioning of the Gurbetçi.

K13 (Woman, 27, university graduate, unemployed, no close ties to Gurbetçis):

"Gurbetçis say they are struggling to make ends meet. (...) I hope things get even worse for them. They come to Türkiye as refugees from Germany. Then I will laugh at them."

K13's statement is a discursive summary of Scheler's "resentiment." The desire to destroy the unattainable value is established here in the form of a concrete scenario. The complete collapse of the Gurbetçi and their descent into refugee status is imagined as the ultimate moment of satisfaction for a structural resentment. The phrase "Then I'll laugh at them" clearly reveals the "schadenfreude" dimension of this satisfaction. K16's expression "Let them suffer there" completes this pattern. When all these statements are considered together, it is seen that highly educated but economically insecure participants and individuals with relatives living abroad, who experience status competition more intensely due to the principle of similarity, are closest to the ground of resentment as precisely defined by Scheler.

Theme 6: Benign (Positive) Envy

This theme reveals that envy towards Gurbetçis does not only take destructive and exclusionary forms, but can also transform into constructive motivation, admiration, and social acceptance under certain conditions. In line with Van de Ven's (2016) theory, this transformation occurs when the Gurbetçi's advantage is considered deserved and the individual's perception of control over their own position is relatively high.

The fact that this theme was represented by fewer participants compared to other themes is significant in terms of the findings. Benign envy is not as common an experience as malicious envy, and this asymmetry is directly related to Türkiye's current economic conditions. On the other hand, it is noteworthy that none of the participants interviewed in the study could completely avoid comparative evaluation of Gurbetçis. This demonstrates that social comparison is an inevitable social mechanism and that the intensity and form of envy differ according to individual circumstances.

K29 (Male, 38, university graduate, businessman, close to Gurbetçis):

"Actually, I think we envy not the Gurbetçis themselves, but the countries they live in. (...) Those are developed places. The success of Gurbetçis here is not a coincidence. (...) Instead of being envious, we should learn from this; if the system is well-established somewhere, people are happier and more peaceful."

K29 transforms the emotion into a structural critique by shifting the real object of envy from the Gurbetçi to systemic conditions. The statement "Instead of being envious, we should learn from this" confirms Van de Ven's (2016) theoretical framework regarding benign envy. When the Gurbetçi's advantage is linked to individual effort and adaptation to the system, envy transforms from a motivation to pull the rival down into a motivation to elevate oneself. K20's assessment, "They have adapted to the system, we should look at these examples," shares the same motivational structure. These participants, exhibiting a relatively stable economic profile, perceive the system as fairer, enabling them to internalize control rather than externalize it, thus transforming envy into constructive admiration.

K18 (Male, 30, engineer, close to Gurbetçis):

"I myself have been to Europe many times and seen those places. Nothing is as easy as it seems. (...) Our people there have not only managed to save themselves but also tried to live their culture. (...) It's a wonderful feeling to go there and eat Turkish kebabs. It's a wonderful feeling to see Turkish signs. It's a wonderful feeling to meet people who speak your language in a place where you don't know the language. (...) I say, thank goodness they are there."

K18's statement exemplifies the most original positioning on this theme. This participant, who has personal experience in Europe, approaches the idealization of Gurbetçi life with realism, and this realism, combined with empathy, transforms into admiration. The phrase "Nothing is as easy as it seems" stands in stark contrast to the "lucky ones" or "undeserving ones" codings in previous themes. The emphasis on cultural continuity and a sense of belonging (Turkish döner, Turkish signs) positions the Gurbetçi not as "the other" but as "our extension." K14's statement "they represent us there" also shares this identity framework. At this point, the Gurbetçi is coded as a source of collective pride rather than an object of competition, and from Ahmed's (2004) perspective on affective economies, the negative emotional burden attached to the Gurbetçi identity is replaced by a positive sense of belonging.

K19 (Male, 33, university graduate, freelancer, close to Gurbetçis):

"First of all, these people spend more and leave more foreign currency in our country than all the tourists I know from Europe. (...) They send money to their spouses and friends throughout the year. (...) This is something to be envied. What will they do if you alienate them? They will change direction."

K19's statement reveals a pragmatic dimension of benign envy. This participant, who concretely evaluates the economic contribution of Gurbetçis, also takes into account the potential costs of exclusionary discourse. The warning, "What will they do if you alienate them? They will change direction," shows that the emotion is grounded in rationality. K3's observation, "They have investments in Türkiye, they send money to their relatives," also supports this pragmatic perspective. Both statements position the Gurbetçi as an economic actor rather than a competitive threat, and this reframing prepares the ground for envy to take a non-destructive form. When all these findings are evaluated, it becomes clear that social envy is not a uniform emotion. An individual's socio-economic position, perception of the legitimacy of the advantage, and sense of control shape envy across a wide spectrum, ranging from "destructive" to "constructive." A comparative reading of Theme 5 and this theme clearly reveals that the most fundamental factor determining the form of social envy is the perception of injustice and control. In other words, while one individual might say "they deserve it" regarding the same object of comparison, another might say "we need to learn from this." However, the relatively limited number of participants in this theme leaves open the question of how sustainable benign envy is in the current economic climate.

Limitations of the Research

As with every scientific study, this research also has some limitations:

Sample Limitation: The research is limited to 30 participants selected from different regions of Türkiye. Although in-depth data was obtained in accordance with the qualitative research tradition, the results obtained cannot be generalized to all socio-economic groups in Türkiye.

Sampling Technique: The snowball sampling method used to select participants (15 participants who are relatives of Gurbetçis) may have resulted in reaching individuals within similar social networks. This may have led to a dominance of a specific group dynamic in attitudes towards Gurbetçis.

Participant Profile: Although half of the participants consisted of individuals who are relatives of Gurbetçis, the perspectives of Gurbetçis themselves, who are the targets of the envy phenomenon, were not included in this study. The research focused only on the subjective perceptions and experiences of individuals living in Türkiye.

Time Limitation: Data were collected in a limited time period between December 2025 and February 2026. Since social envy is a dynamic emotion influenced by economic fluctuations and seasonal digital media content, the findings reflect the mood of this specific time period.

Conceptual Focus: The study discusses exclusionary attitudes towards Gurbetçis within the framework of "social envy" theory. However, there may also be other structural reasons behind these attitudes, such as political polarization or different ideological conflicts, that are not related to envy.

Conclusion

This research aims to contribute to the migration literature and, indirectly, to the sociology of emotions by examining the attitudes of individuals living in Türkiye towards Gurbetçis within the framework of social envy. When six themes are considered together, the resulting picture shows that social envy is not merely an individual psychological response. The study reveals that social envy is a structural affective mechanism produced at the intersection of Türkiye's economic conditions, class tensions, and transnational identity dynamics. The Gurbetçi functions as both the object and the mirror of this mechanism. Thus, feelings towards the Gurbetçi make visible a field of "otherness" reflecting the social tensions in Türkiye.

The findings reveal that this mechanism operates through three fundamental processes that are interconnected. The first process is the homogenization of the Gurbetçi, transforming them into a collective emotional target. From Ahmed's (2004) perspective on affective economies, it is seen that repetitive discourses attach certain emotional burdens to the Gurbetçi identity, and this attachment creates a permanent cycle of exclusion by making individual differences invisible. The second process is the perception of relative deprivation and undeservedness produced through social comparison. Within the framework of Runciman's (1966) theory, the fact that highly educated but economically insecure participants attribute the well-being of Gurbetçis to chance or structural advantage, rather than individual labor, constructs the cognitive basis for malicious envy. The third process is the legitimization of this materially based envy by transforming it into a language of cultural and moral critique. In this transformation, which coincides with Bourdieu's (1984) concept of symbolic violence, discourses such as "lack of manners," "cultural alienation," and "loss of origin" disguise an economic hierarchy as a claim to cultural superiority, thus transforming envy from merely an experienced emotion into an active social practice that regulates the behavior of the other party. At the intersection of these three processes, a chronic structure of resentment emerges, coinciding with Scheler's (1994) concept of ressentiment. In Türkiye's current economic conjuncture, where formal equality coexists with actual power differences, individuals who feel entitled to compare themselves to Gurbetçis but find that this comparison always backfires, are driven to a structural

accumulation of resentment beyond mere envy. This resentment manifests most intensely in kinship relations, where closeness, instead of reducing envy, sharpens status competition through the principle of similarity. The expression "may they suffer" by K23 and K13's imagining Gurbetçis becoming refugees symbolize the discursive extremes of this structural resentment. On the other hand, in individuals who have achieved economic stability, the same comparison mechanism can transform into a constructive motivation that aligns with Van de Ven's (2016) concept of benign envy. This asymmetry clearly reveals that while social envy is a universal mechanism, its form is determined by social conditions.

In conclusion, when the findings are evaluated, it is understood that exclusionary attitudes towards Gurbetçis do not stem solely from cultural differences or individual hostility. These attitudes can be seen as an emotional manifestation of class polarization, intergenerational inequalities, and the disconnect between merit and reward in Türkiye. Within the framework of Wimmer and Glick Schiller's (2003) concept of methodological nationalism, the Gurbetçi is coded as an unfair beneficiary of the national solidarity system. This coding, as discussed by Yurttaş and Karaca (2024), emotionally fuels the mechanisms of racism directed at the Gurbetçi. Future research could examine this dynamic from the Gurbetçis' own perspectives, investigating its long-term effects on investment practices, sense of belonging, and transnational ties. This would allow for a more comprehensive understanding of how exclusion operates within the entire transnational social sphere.

www.turkishstudies.net/religion

Turkish Studies - Comparative Religious Studies

eISSN: 2667-5544

ANKARA SCIENCE
UNIVERSITY

Türkiye’de Gurbetçilere Yönelik Sosyal Haset

Giriş

Göç olgusu, çağdaş literatürde, bireyin köken ülke ve yerleşilen ülke arasında kurduğu çok boyutlu bağlar aracılığıyla inşa edilen bir "ulusötesi sosyal alan" (transnational social field) olarak tanımlanmaktadır (Schiller vd., 1992). Kuramsal düzlemde bu süreç, göçmenin her iki topluma da tam olarak ait olamadığı ancak her ikisiyle de etkileşimini sürdürdüğü yapısal bir "arada olma" halini ifade etmektedir. Bu hal yabancılaşma ve aidiyet kaybı deneyimlerini beraberinde getirmektedir (Sebald, 1994). Wimmer ve Glick Schiller'e (2003) göre bu ulusötesi konumlanış, ulus-devleti toplumsal yaşamın doğal sınırı olarak kabul eden egemen düşünce kalıplarıyla sürekli bir gerilim içindedir. Ulusötesi kimlikler, ulusal sınırlara dayalı aidiyet mantığı tarafından anormallik ya da geçici bir sapma olarak değerlendirilmekte ve bu değerlendirme köken ülkedeki bireylerin göçmenlere yönelik algılarını da derinden şekillendirmektedir. Schiller vd. (1992), bu süreci göçmenlerin hem köken hem de yerleşilen ülke toplumuyla olan günlük yaşam pratiklerini birbirine bağlayan ulusötesi bir ilişki ağı olarak kavramsallaştırmıştır.

Bu ulusötesi konumlanış, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Federal Almanya Cumhuriyeti'nin yaşadığı demografik kayıplar ve emek açığı nedeniyle başlayan Türkiye'den Almanya'ya göçün (Miller, 2018) tarihsel ve toplumsal bağlamı içinde daha geniş bir açıklayıcılık kazanmaktadır. Başlangıçta geçici bir çözüm olarak kurgulanan ve misafir işçi göç sistemi (De Haas vd., 2019; Martin vd., 2013; Martin, 1991) olarak tanımlanan bu göç düzeni, zaman içinde kalıcı yerleşimi ve kuşaklar arası aktarımı beraberinde getirmiş ve yapısal bir süreklilik kazanmıştır (Abadan-Unat, 2017). Özellikle Gurbetçilerin çocukları ve torunları olan yeni kuşaklar açısından Almanya, doğup büyüdükları, eğitim aldıkları ve çoğu durumda vatandaşlık bağı kurdukları temel yaşam alanı hâline gelmiştir (Mandel, 2008). Bununla birlikte bu kuşakların önemli bir bölümü Türk kimliğini, Türkçeyi ve Türkiye ile olan bağlarını bilinçli biçimde sürdürme gayreti içinde kalmıştır (Faist, 2000). Bu çok yönlü aidiyet örüntüsü, bireyleri ulusötesi sosyal alanlarda etkin rol oynayan aktörler hâline getirmektedir (Levitt & Glick Schiller, 2004). Söz konusu aktörler başlangıçta "Almancı" (Kunuroğlu vd., 2021) olarak tanımlanmış, zamanla "Türk-Alman" gibi tireli kimlikler veya "Avrupa Türkleri" ve "Euro-Türkler" gibi melez kimliklerle ifade edilmiş olsalar da (Karaca & Yurttaş, 2025) Gurbetçi kavramı Türkiye bağlamında toplumsal bellekteki tarihsel yerleşikliği ve kapsayıcı niteliği sayesinde sürekliliğini korumuştur. Bu çalışma kapsamında da Gurbetçi kavramı, bireylerin hem yaşadıkları ülkeye hem de Türkiye'ye eşzamanlı olarak yönelen çoklu aidiyetlerini içeren ulusötesi bir kimlik konumlanması şeklinde kullanılmaktadır.

Gurbetçilerin ulusötesi yaşam pratikleri, dijital medya, ekonomik ilişkiler ve ulusötesi ağlar aracılığıyla anavatanla sürdürülen bağları canlı tutsa da bu temas tam bir kabul ve aidiyet üretmekten çok, kimliğin sürekli olarak sorgulandığı bir ilişkisellik alan oluşturmaktadır. Bu yapısal yabancılaşma hâli yalnızca Almanya'daki deneyimlerle sınırlı kalmamakta, Türkiye'de yaşayan bireylerin Gurbetçilere yönelik algı ve söylemlerini de derinden şekillendirmektedir (Yurttaş &

Karaca, 2024). Döviz geliri, algılanan ekonomik avantajlar ve Avrupa refah devletlerinin sunduğu imkânlar, Gurbetçileri Türkiye'de yaşayan bireyler için Festinger'in (1954) kavramsallaştırdığı anlamda "yukarı yönlü bir sosyal karşılaştırma" nesnesi hâline getirmektedir. Runciman'ın (1966) görelî yoksunluk teorisi çerçevesinde ele alındığında bu karşılaştırma, nesnel bir eşitsizlik tespitinin ötesinde, bireyin sahip olmadığı refahı hak ettiğini düşündüğü ve bu eksikliği dışsal koşullara bağladığı bir adaletsizlik algısına dönüşmektedir. Özellikle tatil dönemlerinde dijital platformlarda keskinleşen eleştirel söylemler bu karşılaştırma zemininde üretilmekte, Gurbetçileri bir yandan "yeterince bizden olmayan" diğer yandan erişilemeyen bir refahın temsilcisi olan "ayrıcalıklı" figürler olarak kodlamaktadır (Yurttaş & Karaca, 2024). Yurttaş ve Karaca'nın (2024) Gurbetçiye Yönelik İrkçilik kavramsallaştırması, bu temsillerin bireysel tutumların ötesinde, kültürel farklara dayalı yapısal ve söylemsel bir dışlama biçimi ürettiğini açığa çıkarmaktadır. Bu çerçevede Gurbetçiye yönelik dışlama; Hall (1989), Balibar ve Wallerstein'in (1990) tanımladıkları "ırksız ırkçılık" ya da Barker'ın (1981) kavramsallaştırdığı "kültürel ırkçılık" ışığında, biyolojik niteliklerden ziyade kültürel farklılıkları temel alan yeni bir ırkçılık formu olarak değerlendirilmektedir.

Bu çalışma, söz konusu dışlayıcı tutum ve söylemlerin oluşma nedenlerinden birinin "sosyal haset" olduğu iddiasını merkezine alarak bu olguyu tartışmaya açmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda çalışma, Yurttaş ve Karaca'nın (2024) Gurbetçiye Yönelik İrkçilik kavramsallaştırmasının ortaya koyduğu "ne olduğu" tespitinin ötesine geçerek bu dışlamanın "neden" ve "nasıl" oluştuğunu (yani duygusal mekanizmalarını) derinlemesine incelemeyi hedeflemektedir. Ulusötesi yaşam pratiklerinin artan görünürlüğü ve ekonomik eşitsizlik algılarının Gurbetçileri "ulaşılabilir ancak erişilemeyen" bir referans grubu hâline getirmesi, sosyal haset duygusunun tetiklenmesi için elverişli bir bağlam sunmaktadır. Bu çerçevede çalışma, Gurbetçilere yönelik kültürel ırkçılığın, Ahmed'in (2004) duygu ekonomisi kavramıyla açıklanan yapısal bir duygulanımsal sürecin tezahürü olduğunu ileri sürmektedir. Katılımcıların Gurbetçinin ulusötesi kimliğini ve bu kimliğin getirdiği avantajları reddetmesi, Wimmer ve Glick Schiller'in (2003) metodolojik milliyetçilik kavramıyla da örtüşen normatif bir sınır çizme pratiği olarak kavranabilmektedir.

Çalışma bu iddiaları temellendirmek ve Gurbetçilere yönelik dışlayıcı tutumların duygulanımsal arka planını derinlemesine incelemek amacıyla nitel araştırma yöntemine dayalı olarak kurgulanmıştır. Fenomenolojik bir desenle tasarlanan bu araştırma, Türkiye'de yaşayan bireylerin öznel deneyimlerine odaklanarak haset olgusunun toplumsal ilişkilerdeki izdüşümlerini anlamlandırmayı hedeflemektedir. Çalışmanın devamında kıskançlık ve haset fenomenleri arasındaki analitik sınırlar, sosyal karşılaştırma mekanizmalarının teorik dayanakları ve hasetin "iyi niyetli" (benign) ile "kötü niyetli" (malicious) görünüşleri ele alınacaktır. Bunların yanı sıra Scheler'in (1994) "ressentiment" kavramı, Ahmed'in (2004) duygu ekonomisi perspektifi, Bourdieu'nün (1984) sembolik şiddet ve kültürel sermaye kavramları ile Lamont ve Molnár'ın (2002) sembolik sınır çizme teorisi çerçevesinde sosyal hasetin toplumsal boyutları bütüncül bir perspektifle değerlendirilecektir.

Kavramsal Çerçeve

Kıskançlık ve Haset Ayırımı

Kıskançlık (jealousy) ve haset (envy), insan deneyiminin en karmaşık ve evrensel duygularındandır. Günlük dilde sıklıkla birbirinin yerine kullanılmalarına rağmen, psikoloji ve sosyoloji literatüründe bu iki kavram arasında net bir ayrım bulunmaktadır (Clanton, 2006; Parrott, 1991). Bu ayrım, duyguların altında yatan bilişsel süreçleri anlamak için kritik bir noktadır. Zira kıskançlık sahip olunan değerli bir ilişkiyi kaybetme korkusuyla "üç kişilik" bir savunma mekanizması olarak işlerken, haset doğrudan bir başkasının avantajına odaklanan "iki kişilik" acı verici bir yaşantıdır (Klein, 2011; Smith & Kim, 2007). Haset ise aşağılık hissi, düşmanlık ve

adaletsizlik duygularından oluşan karmaşık bir duygudur (Smith & Kim, 2007). Özellikle, hasetin Leon Festinger (1954) tarafından kuramsallaştırılan sosyal karşılaştırma süreçleriyle olan ayrılmaz bağı, onu “sosyal haset” (social envy) alanının merkezine yerleştirir (Schoeck, 1969; Smith, 2008). Bireyler, kendilerine benzer sosyo-ekonomik özelliklere sahip kişilere karşı daha yoğun haset duyma eğilimindedir (Ramachandran & Jalal, 2017). Bu bağlamda sosyal haset, bireyin kendi başarısını ölçtüğü bir “karşılaştırma noktası” işlevi görerek; avantajın hak edilmiş algılandığı durumlarda öz-gelişim için bir motivasyon kaynağı, adaletsizlik algısının yüksek olduğu durumlarda ise rakibi mahrum bırakmaya yönelik bir motivasyon kaynağı olarak çalışmaktadır (Anderson, 2002; Ramachandran & Jalal, 2017).

Haset, bir başkasının sahip olduğu ve bireyde olmayan bir şey ya da özellik karşısında hissedilen acı verici bir duygudur (Clanton, 2006). Haset, “haset duyan kişi” ve “haset duyulan şeye sahip olan kişi” olmak üzere iki kişilik bir yapı içerir (Clanton, 2006; Klein, 2011; Parrott, 1991; Smith & Kim, 2007; Şlehtiçi, 2018). Hasetin nesnesi; bir eşya, zenginlik, saygınlık veya mutluluk gibi özellikler olabilir (Smith, vd., 1988). Hasetin özünde, kişinin kendisini başkasından daha aşağı görmesi ve bu eşitsizliği giderme arzusu yatar. Ben-Ze’ev’e (1992) göre bu durum, ahlaki bir adalet arayışından ziyade, bireyin kendi göreceli konumuna odaklanan “hak edilmemiş bir aşağılık hissi” ve kişisel bir huzursuzluktur. Bu duyguya öfke, hayal kırıklığı, üzüntü, alçaklık ve kötü niyet gibi birçok duygu eşlik edebilir (Klein, 2011; Ben-Ze’ev, 1992).

Kıskançlık ise, birey için önemli bir ilişkinin üçüncü bir kişinin varlığı sebebiyle tehdit altında olduğunu düşündüğünde ortaya çıkan duygudur ve “kıskanan kişi”, “kıskanılan kişi” ve bir “rakip” olmak üzere “üç kişilik bir yapıya” sahiptir (Klein, 2011; Şlehtiçi, 2018). Kıskançlık, hasetin aksine, sahip olunan bir ilişkiyi kaybetme korkusuyla ilgilidir ve nesnelere değil, ilişkide olunan kişinin bize karşı duygularına odaklanır (Clanton, 2006; Smith & Kim, 2007). Kıskançlık, kayıp tehdidine karşı sahip olunan şeyi elde tutmayı ve ilişkiyi korumayı hedefler (Parrott, 1991). Bu duygu, korku, kaygı, şüphe, öfke ve düşmanlık gibi duygusal deneyimlerle birlikte yaşanır (Clanton, 2006; Parrott, 1991; Şlehtiçi, 2018).

Evrimsel psikoloji perspektifinden bakıldığında, kıskançlık ve sosyal haset rastgele ortaya çıkan duygusal tepkiler değil, bireyin kendi “ilgili sosyal çevresi” içindeki konumunu koruma ve geliştirme stratejisidir. Bireyler, kendileriyle benzer sosyo-ekonomik özelliklere, yeteneklere ve geçmişe sahip olan yakın çevrelerindeki kişilere karşı daha yoğun haset duyma eğilimindedirler (Ramachandran & Jalal, 2017).

Sosyal Hasetin Teorik Temelleri

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşılacağı üzere, sosyal haset, temelini sosyal karşılaştırma süreçlerinden almaktadır (Festinger, 1954; Şlehtiçi, 2018). İnsanlar, kendilerini ve sahip olduklarını, diğer insanlarla sürekli olarak kıyaslama eğilimindedirler (Alicke & Zell, 2008). Leon Festinger (1954), Sosyal Karşılaştırma Teorisi’nde, insanların görüşlerinin ve yeteneklerinin doğruluğunu değerlendirmek için başkalarıyla karşılaştırma yapma güdüsüne sahip olduğunu öne sürmüştür. Festinger’e (1954) göre, nesnel, fiziksel araçlar mevcut olmadığında, insanlar görüşlerini ve yeteneklerini başkalarının görüş ve yetenekleriyle karşılaştırarak değerlendirirler.

İşte haset de bu karşılaştırmaların (Schoeck, 1969) yukarı yönlü olduğu durumlarda ortaya çıkar (Van de Ven, 2016). Yukarı yönlü karşılaştırma, kişinin kendisinden daha üstün bir standartla karşılaştığı anlamına gelir. Ancak her yukarı yönlü karşılaştırma hasete yol açmaz. Hasetin ortaya çıkması için, kıyaslama yapılan kişinin bireyden üstün olması, üstün olduğu alanın bireyin benlik algısında önemli bir yere sahip olması ve yaş, cinsiyet, meslek gibi alanlarda bireyle benzer özelliklere sahip olması gerekir (Salovey & Rodin, 1986; Schoeck, 1969; Smith & Kim, 2007; Van de Ven, 2016). Festinger’in (1954) de belirttiği gibi, bir kişi kendisinden çok farklı olan biriyle (örneğin, çok daha yetenekli veya çok daha az yetenekli) karşılaştırma yapma eğiliminde değildir. Bireyin karşılaştırma yapmak için kendi yeteneğine veya görüşüne yakın birini seçme eğilimi vardır

(Festinger, 1954). Bu benzerlik ilkesi, haset duygusunun yoğunluğunu artırır ve hasetin sadece bireysel bir duygu değil, aynı zamanda sosyal bir bağlam içinde işleyen bir duygu olduğunu gösterir (Ramachandran & Jalal, 2017; Schoeck, 1969; Şlehtiçi, 2018).

Sosyal hasetin bireysel psikolojik bir deneyim olmanın ötesinde toplumsal bir olgu olarak kavranabilmesi için göreceli yoksunluk teorisine başvurmak gerekmektedir. Runciman'a (1966) göre bireyler, nesnel eşitsizlik yerine, bu eşitsizliğin öznel algısını deneyimlerler. Göreceli yoksunluk, kişinin sahip olmadığı ancak hak ettiğini düşündüğü bir şeyi, kendisiyle benzer konumdaki bir referans grubuyla karşılaştırarak algılamasından doğmaktadır. Bu çerçevede önemli olan eşitsizliğin büyüklüğünden ziyade bireyin bu eşitsizliği ne ölçüde haksız ve hak edilmemiş olarak kodladığıdır. Göreceli yoksunluk teorisinin sonraki gelişimlerinde (Walker & Smith, 2002) bu deneyimin üç temel koşulu olduğu vurgulanmıştır. (1) Bireyin sahip olmadığı bir şeyi arzulaması (2) buna hak kazandığını düşünmesi (3) bu eksikliği kendi yetersizliği yerine dışsal koşullara (sistemin adaletsizliğine ya da başkalarının haksız avantajına) bağlaması. Bu üç koşulun eş zamanlı olarak gerçekleşmesi, sosyal karşılaştırma süreçlerini haset duygusuna dönüştüren kritik mekanizmayı oluşturmaktadır.

İyi Niyetli ve Kötü Niyetli Haset

Sosyal psikoloji alanındaki modern araştırmalar, hasetin tek boyutlu bir yapı olmadığını, aksine “iyi niyetli” (benign) ve “kötü niyetli” (malicious) olmak üzere iki farklı biçimde ortaya çıktığını göstermiştir (Foster, 1972; Şlehtiçi, 2018; Van de Ven, 2016). Bu ayrım, hasetin motivasyonel dinamiklerini ve davranışsal sonuçlarını anlamak için de önemli kabul edilmektedir.

İyi niyetli haset (benign envy), kötü niyet taşımayan ve kişinin kendi pozisyonunu yükseltmeyi amaçladığı haset çeşididir. Bu haset türü, kişinin kendisinden üstün gördüğü kişiye hayranlık duyduğu ve onun sahip olduğu şey(ler)e sahip olmayı arzuladığı durumlarda ortaya çıkar (Parrott, 1991; Rawls, 1971; Smith & Kim, 2007). İyi niyetli haset, “yukarı doğru hareket etme” motivasyonu ile ilişkilidir ve kişisel çabayı, performans ve hedef belirlemeyi arttırmaktadır (Van de Ven, 2016). Van de Ven (2016), iyi niyetli hasetin, sonuçlar üzerindeki kontrol algısının yüksek olduğu ve haset edilen kişinin avantajının hak edilmiş olarak değerlendirildiği durumlarda ortaya çıktığını belirtmektedir.

Kötü niyetli haset (malicious envy) ise daha yıkıcıdır ve haset duyulan kişinin sahip olduğu şeyi kaybetmesini ve/veya o kişinin aşağı edilmesini hedefler (Smith & Kim, 2007; Şlehtiçi, 2018). Kötü niyetli haset, “üstün olanı aşağı çekme” motivasyonu ile ilişkilidir (Şlehtiçi, 2018). Bu tür haset, özellikle kişinin kendi yetersizliğinin sebebi olarak gördüğü veya sahip olduğu şeyi hak etmediğini düşündüğü kişilere karşı hissedilir (Alicke & Zell, 2008; Van de Ven, 2016). Kötü niyetli haset, sonuçlar üzerindeki kontrol algısının düşük olduğu ve adaletsizlik algısının yüksek olduğu durumlarda tetiklenir (Van de Ven, 2016).

Sosyal haset, bireysel motivasyonun ötesinde, sosyal etkileşimler ve grup dinamikleri üzerinde de önemli sonuçlar doğurur. Bu etkiler, hasetin iyi niyetli mi yoksa kötü niyetli mi olduğuna bağlı olarak büyük ölçüde değişir. Bireyler, başkalarının kendilerine karşı iyi niyetli haset (gıpta/hayranlık) ifade ettiğini gözlemlediklerinde, bu durumu başarılarının bir takdiri olarak algılar ve bu durum haset edilen kişide olumlu bir benlik duygusu yaratır (Şlehtiçi, 2018; Van de Ven, 2016). İyi niyetli haset, başarının kabul edildiği ve toplumsal olarak meşrulaştırıldığını göstererek taraflar arasındaki olumlu etkileşimi besler (Şlehtiçi, 2018). Bireyler, başkalarının kendilerine karşı kötü niyetli haset ifade ettiğini gözlemlediklerinde ise bu durumu sosyal statülerine ve başarılarına yönelik doğrudan bir tehdit olarak algılarlar (Şlehtiçi, 2018; Smith & Kim, 2007). Bu tür bir haset, haset edilen kişiye karşı olumlu tutumu azaltırken düşmanlık, öfke ve statü kaybı kaygısı gibi duyguları tetikler (Şlehtiçi, 2018; Van de Ven, 2016). Sonuç olarak kötü niyetli haset, sosyal düzeni sarsan ve bireyler arası çatışmayı körükleyen bir zemin yaratır (Şlehtiçi, 2018).

Hasetle yakından ilişkili olan bir diğer bir kavram ise “schadenfreude”dir. “Schadenfreude”, başka bir bireyin veya grubun yaşadığı talihsizlikler karşısında duyulan kötü niyetli haz anlamına gelmektedir (Smith, vd., 2009; Şlehtiçi, 2018; Smith & Kim, 2007). Literatürde haset, bir başkasının başarısı karşısında hissedilen acı verici bir yaşantı olarak tanımlanırken, schadenfreude, başkalarının başarısızlıkları veya kayıpları karşısında duyulan gizli zevk olarak ayrıştırılmaktadır (Şlehtiçi, 2018; Smith vd., 2009). Özellikle önceden kötü niyetli haset duyulan kişi bir talihsizlik yaşadığında, bu durum haset duyan kişiye bir tür duygusal ödül verir ve rakibinin dezavantajlı duruma düşmesiyle kendi göreceli konumunu yükseltmesine yardımcı olur (Şlehtiçi, 2018). Bu durum, kötü niyetli hasetin temel motivasyonu olan üstün olanı “aşağı çekme” eyleminin en belirgin duygusal sonucu olarak değerlendirilmektedir (Şlehtiçi, 2018; Van de Ven, 2016; Smith vd., 2009).

Kötü niyetli hasetin en uç biçimi olan schadenfreude'nin ötesinde, sosyal psikoloji literatüründe henüz yeterince ele alınmamış olan, Scheler'in (1994) “ressentiment” olarak tanımladığı kronik hınç duygusu kavramı yer almaktadır. Scheler'e göre ressentiment, sıradan hasetten niteliksel olarak farklıdır. Bu duygu yalnızca belirli bir nesneye yönelik anlık bir kıskançlık değil, harekete geçme gücünden yoksun bırakılmış bireylerde biriken, bastırılmış öfke, haset ve intikam duygularının kronik bir ruhsal öz-zehirlenmeye dönüşmesidir. Ressentiment'ın ortaya çıkması için iki koşul zorunludur. Bunlar, bireyin arzulanan nesneye ulaşmasının yapısal olarak engellenmiş olması ve bu engeli aşacak gücün bulunmamasıdır. Bu koşullar altında birey, ulaşamadığı değeri “zaten değersiz” olarak yeniden tanımlar ve bu psikolojik savunma mekanizması zamanla ahlaki bir üstünlük söylemine dönüşür. Scheler, ressentiment'ın en çok biçimsel eşitliğin (herkesin kendini herkesle karşılaştırma hakkının) fiili güç ve mülkiyet farklılıklarıyla bir arada var olduğu toplumlarda yaygınlaştığını vurgular. Bu saptama, mevcut araştırmanın bağlamıyla doğrudan örtüşmektedir. Yani yüksek eğitilmiş ancak ekonomik olarak güvencesiz bireylerin Gurbetçilere yönelik geliştirdiği “beter olsunlar” söylemi, schadenfreude'nin ötesinde Scheler'in tanımladığı yapısal hınç birikiminin bir tezahürü olarak değerlendirilebilir.

Duygu Sosyolojisi Perspektifinden Sosyal Haset

Sosyal haset olgusunun toplumsal bir yapı olarak kavranması, duygu sosyolojisinin kuramsal katkılarını zorunlu kılmaktadır. Bu perspektif, duyguların bireylerin içsel ve sabit halleri olmaktan ziyade toplumsal normlar, ilişkiler ve güç yapıları tarafından şekillendirildiğini öne sürmektedir.

Hochschild'a (1983) göre toplumlar davranış kurallarının yanında, duygu kuralları da üretmektedir. Duygu kuralları, belirli bir ilişki ya da rol içinde kimin ne hissetmesi ne kadar yoğun hissetmesi ve bu duyguyu nasıl ifade etmesi gerektiğini düzenleyen normatif çerçevelerdir. Bu kurallar ihlal edildiğinde sosyal bir gerilim doğar ve “ihlalcı” bu gerilimi gidermek için duygusal bir “bedel” ödemek zorunda kalır. Duygu kuralları bu açıdan toplumsal ilişkileri ve grup sınırlarını düzenleyen sessiz ama etkili mekanizmalardır.

Ahmed'e (2004) göre duygular bireyler arasında dolaşan, belirli nesnelere ve gruplara “yapışan” ve bu yapışma süreci aracılığıyla toplumsal sınırlar üreten bir ekonomi oluştururlar. Duygu ekonomisinde bir işaret ne kadar sık belirli duygusal yüklerle ilişkilendirilirse o kadar yapışkan hale gelir. Tekrar eden söylemler ve pratikler aracılığıyla bu yük birikir ve kalıcılaşır. “Biz” ve “onlar” ayrımı, duyguların belirli gruplara atfedilmesi ve bu gruplar hakkında kolektif duygu repertuvarlarının üretilmesiyle inşa edilmektedir. Bu çerçevede duygular, bireysel deneyimlerin ötesinde toplumsal sınırları yeniden üreten ve eşitsizlik ilişkilerini duygusal düzeyde meşrulaştıran yapısal unsurlar olarak işlev görmektedir.

Bu iki perspektifin kesişiminde sosyal haset, toplumsal ilişkiler içinde dolaşan, belirli gruplara yapışan ve normatif düzenleme pratiklerine dönüşen bir duygu ekonomisi unsuru olarak kavranabilmektedir. Bu kavrayış, sosyal hasetin gurbetçiye yönelik kültürel ırkçılığın üretimindeki

rolünü psikolojik, yapısal ve toplumsal bir düzlemde ele almayı mümkün kılmaktadır (Ahmed, 2004).

Sembolik Sınırlar, Kültürel Sermaye ve Normatif Dışlama

Sosyal hasetin toplumsal düzeyde nasıl meşrulaştırıldığını ve yeniden üretildiğini anlamak için sembolik sınır çizme, kültürel sermaye ve damgalama kavramlarına başvurmak gerekmektedir.

Lamont ve Molnár'a (2002) göre sembolik sınırlar, aktörlerin insanları, nesneleri ve pratikleri kategorilere ayırmak için ürettikleri kavramsal ayrımlardır. Bu ayrımlar sınıflandırma mücadeleleri aracılığıyla sürdürülmekte ve toplumsal kaynaklar ile statüye eşitsiz erişimi meşrulaştıran sosyal sınırlara dönüşmektedir. Sembolik sınırlar hem dayanışmayı hem de dışlamayı örgütleyerek “biz” ve “onlar” ayrımını yeniden üretmektedir. Bu süreçte ahlaki, kültürel ve ekonomik kriterler, gruplar arasındaki farkları nesnel ve meşru olgularmış gibi sunan sınıflandırma araçlarına dönüşmektedir.

Bourdieu'ye (1984) göre bu sınır çizme pratiklerinin altında kültürel sermaye ve sembolik şiddet mekanizmaları yatmaktadır. Kültürel sermaye, baskın sınıfın dil, zevk ve referanslarına aşinalığı ifade eder ve bu aşinalık sahiplerini “rafine”, yoksunları ise “kaba” ya da “görgüsüz” olarak konumlandıran meşru bir sınıflandırma sistemi üretir. Sembolik şiddet ise bu sınıflandırmanın güç ilişkilerini gizleyerek meşru bir kültürel yargı gibi sunulmasıdır. Böylece ekonomik bir hiyerarşi kültürel bir üstünlük dili aracılığıyla yeniden üretilmekte ve bu süreçte tahakküm ilişkileri görünmez kılınmaktadır. Bireylerin toplumsal konumlarından edindikleri, kendiliğinden işleyen bir algı, değerlendirme ve pratik üretme sistemi olan habitus ise bu sürecin taşıyıcısıdır (Bourdieu, 1990).

Goffman'ın (1963) damgalama teorisi ise bu sürecin bireyler arası etkileşim boyutunu açıklamaktadır. Goffman'a göre damgalama, belirli bir gruba atfedilen lekeleyici bir özellik aracılığıyla o grubun toplumsal etkileşimden dışlanmasını meşrulaştıran bir süreçtir. Damgalanan bireylerden sosyal etkileşimi kolaylaştırmak için ekstra bir duygu emeği harcaması beklenir. Onlardan, farklarını görünmez kılmaları ve çevresindekileri rahat ettirmeleri talep edilir. Normatif beklentilere uymayan damgalı bireyler ise bu uyumsuzluk nedeniyle toplumsal dışlamayı “hak etmiş” sayılmaktadır.

Son olarak Wimmer ve Glick Schiller'e (2003) göre metodolojik milliyetçilik, ulus-devletin modern dünyanın doğal örgütlenme biçimi olduğu varsayımına dayanmakta ve toplumsal yaşamı ulusal sınırlar içine hapseden bir kap modeli üretmektedir. Bu modelde ulusötesi kimlikler (hem kaynak hem hedef ülkeye eş zamanlı aidiyeti içeren çoklu bağlılıklar) anormallik ya da geçici bir sapma olarak değerlendirilmektedir. Ulus, egemenlik, dayanışma ve kültürün sınır uyumuyla örtüştüğü bu modelde, “iki taraftan birden kazanan” ulusötesi kimlik yapısal olarak dışlanmakta ve meşruiyetten yoksun bırakılmaktadır. Metodolojik milliyetçilik bu açıdan gündelik bilinç düzeyinde de işleyen bir sınır çizme mantığıdır.

Yöntem

Bu çalışma, Gurbetçilere yönelik sosyal haset olgusunu derinlemesine anlamak amacıyla nitel araştırma yaklaşımını benimsemiştir.

Araştırma Deseni

Bu çalışma, nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji yaklaşımıyla tasarlanmıştır. Fenomenoloji, bireylerin belirli bir olguya dair yaşanmış deneyimlerini ve bu deneyimlere atfettikleri öznel anlamları derinlemesine ortaya çıkarmayı hedefler (Patton, 2014). Bu çalışmada fenomenolojik desen, Türkiye'de yaşayan bireylerin Gurbetçilere yönelik sosyal haset deneyimlerinin öznel anlam yapılarına odaklanma amacını yansıtmaktadır. Veri analizinde ise Braun ve Clarke'ın (2006) tematik analiz yöntemi araçsal bir çerçeve olarak benimsenmiştir. Tematik analiz, veri seti içerisindeki tekrar eden anlam örüntülerini sistematik biçimde belirlemeyi, analiz etmeyi ve raporlamayı sağlamaktadır.

Bu iki yaklaşımın birlikte kullanımı, katılımcıların öznel deneyimlerini hem derinlemesine hem de sistematik biçimde analiz etmeyi mümkün kılmıştır.

Katılımcılar

Çalışmanın katılımcı grubunu, Türkiye'nin farklı bölgelerinde ve farklı büyüklükteki yerleşim birimlerinde (İstanbul, Ankara gibi büyükşehirlerin yanı sıra daha küçük ve orta büyüklükteki yerleşimler) ikamet eden 30 birey oluşturmaktadır. Bu mekânsal ve kültürel çeşitlilik, Gurbetçilere yönelik sosyal haset algısının hem büyükşehirlerdeki hem de taşradaki toplumsal yansımalarını gözlemek açısından derin bir veri seti sunmaktadır.

Katılımcıların belirlenmesinde, amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme tekniği kullanılmıştır. Bu yöntemin tercih edilmesinin temel nedeni, araştırmanın odağında yer alan “Gurbetçi yakını olan” (15 katılımcı) ve bu sosyal etkileşimi doğrudan deneyimlemiş kişilere ulaşmadaki güçlüğü aşılmasıdır. İlk katılımcılardan başlanarak sağlanan referanslar aracılığıyla, Gurbetçi akrabalık veya komşuluk bağı olan bireylerin yanı sıra bu etkileşimi dışarıdan gözlemleyen (15 katılımcı) heterojen bir yapıya erişilmiştir.

Katılımcıların genel profili aşağıda özetlenmiştir:

- Cinsiyet ve Yaş Dağılımı: Örneklem, 15 kadın ve 15 erkekten oluşarak tam bir cinsiyet dengesi sergilemektedir. Yaş dağılımı 22 ile 60 arasında olup, farklı yaş gruplarının Gurbetçi algısını kapsayacak şekilde geniş tutulmuştur.

- Eğitim ve Meslek Çeşitliliği: Katılımcılar arasında üniversite mezunu katılımcıların (mühendis, polis, öğretmen) yanı sıra; esnaf, tekniker, ev hanımı, emekli ve düşük gelirli işlerde çalışan bireyler de bulunmaktadır. Bu çeşitlilik, sosyal hasetin farklı sosyo-ekonomik sınıflardaki görünümünü analiz etmeyi mümkün kılmıştır.

- Gurbetçi Yakınlığı: Kartopu örnekleme sayesinde, katılımcıların yarısı (15 kişi) ailesinde birinci derece Gurbetçi yakını olan bireylerden seçilmiştir. Diğer 15 kişi ise bu yakınlığa sahip olmayan ancak Gurbetçilerle ilgili toplumsal süreçleri gözlemleyen kişilerden oluşmaktadır.

Katılımcılara ait detaylı demografik bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur:

Tablo 1. Katılımcıların demografik özellikleri

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Düzeyi	Meslek	Gurbetçilerle Yakınlık
K1	Kadın	22	Üniversite Öğr.	Öğrenci	Var
K2	Kadın	25	Üniversite	Polis	Yok
K3	Kadın	28	Üniversite	Banka Çalışanı	Var
K4	Kadın	31	Üniversite	İK Uzmanı	Yok
K5	Kadın	34	Üniversite	Satış Temsilcisi	Var
K6	Kadın	37	Üniversite	Öğretmen	Var
K7	Kadın	40	Lise	Ev Hanımı	Yok
K8	Kadın	43	Üniversite	Kamu Personeli	Var
K9	Kadın	46	İlkokul	Ev Hanımı	Yok
K10	Kadın	49	Lise	Muhasebe	Var
K11	Kadın	52	İlkokul	Ev hanımı	Yok
K12	Kadın	55	Lise	Emekli	Var
K13	Kadın	27	Üniversite	İşsiz	Yok
K14	Kadın	35	Üniversite	Firma Sahibi	Var
K15	Kadın	29	Üniversite	Düşük Gelirli İş	Yok
K16	Erkek	23	Üniversite Öğr.	Öğrenci	Yok
K17	Erkek	26	Üniversite	Mühendis	Var
K18	Erkek	30	Üniversite	Mühendis	Var
K19	Erkek	33	Üniversite	Serbest Çalışan	Var
K20	Erkek	36	Üniversite	Firma Sahibi	Yok
K21	Erkek	39	Lise	Tekniker	Var
K22	Erkek	42	Üniversite	Kamu Personeli	Yok
K23	Erkek	45	Lise	Şoför	Var
K24	Erkek	48	Üniversite	Öğretmen	Yok
K25	Erkek	50	İlkokul	Esnaf	Var
K26	Erkek	60	Lise	Emekli	Yok
K27	Erkek	56	İlkokul	Emekli	Var
K28	Erkek	32	Üniversite	Geçici İşler	Yok
K29	Erkek	38	Üniversite	İş insanı	Var
K30	Erkek	41	Üniversite	Düşük Gelirli İş	Yok

Veri Toplama Aracı ve Süreci

Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, önceden belirlenmiş açık uçlu sorular çerçevesinde katılımcıların kendi deneyimlerini ve bakış açılarını ayrıntılı biçimde ifade etmelerine olanak tanırken araştırmacıya beklenmedik temaları izleyebilme esnekliği de sağlamaktadır (Smith, 1995; Galletta & Cross, 2013). Görüşme formu, araştırmanın kavramsal çerçevesi ve literatür doğrultusunda hazırlanmış olup etik kurul onay sürecinde incelenmiştir.

Veri toplama süreci Aralık 2025 ile Şubat 2026 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler katılımcıların tercih ve mekânsal uygunluklarına göre yüz yüze ya da Zoom ve Microsoft Teams gibi video konferans uygulamaları aracılığıyla çevrimiçi olarak yürütülmüştür. Her bir görüşme yaklaşık 30 ile 50 dakika arasında sürmüş, katılımcıların açık onayı alınarak ses kaydına alınmış ve analizden önce metne dönüştürülmüştür.

Veri Analizi

Toplanan nitel veriler Braun ve Clarke'ın (2006) altı aşamalı tematik analiz modeli izlenerek çözümlenmiştir. Bu aşamalar sırasıyla şu şekilde uygulanmıştır:

Birinci aşamada araştırmacılar deşifre metinleri defalarca okuyarak verilerle bütünsel bir aşinalık kazanmış, bu süreçte ilk izlenimler ve ön gözlemler not edilmiştir. İkinci aşamada veriler sistematik biçimde kodlanmış, anlam taşıyan her bir bölüme başlangıç kodları atanmıştır. Üçüncü aşamada kodlar arasındaki ilişkiler incelenerek potansiyel temalar belirlenmiş ve kodlar ilgili temalar altında kümelendirilmiştir. Dördüncü aşamada temalar tüm veri seti ile karşılaştırılarak gözden geçirilmiş, iç tutarlılığı yeterli olmayan temalar yeniden düzenlenmiş ya da birleştirilmiştir. Beşinci aşamada her temanın analitik kapsamı ve sınırları netleştirilmiş, temalara nihai adları verilmiştir. Altıncı ve son aşamada bulgular, temalar ve destekleyici katılımcı alıntıları ile birlikte raporlanmıştır.

Analiz süreci iki araştırmacı tarafından bağımsız olarak yürütülmüş; kodlama aşamasında ortaya çıkan farklılıklar uzlaşma yoluyla giderilmiştir. Ayrıca seçilen katılımcılarla bulguların doğruluğuna ilişkin teyit görüşmeleri gerçekleştirilmiş ve benzer temaların farklı katılımcılar arasında tekrar etmeye başladığı nokta veri doygunluğunun sağlandığı an olarak değerlendirilmiştir.

Etik Kurul İzni ve Araştırma Etiği

Bu araştırma, tüm bilimsel ve etik ilkelere uygun olarak yürütülmüştür. Çalışmanın etik uygunluğu, Bayburt Üniversitesi Etik Kurulu tarafından incelenmiş ve 12.12.2025 tarihli, E-51925675-604.01-331580 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Araştırma sürecinde her bir katılımcıya görüşme öncesinde araştırmanın amacı, kapsamı ve verilerin kullanım biçimi hakkında detaylı bilgi verilerek aydınlatılmış onamları yazılı veya sözlü olarak temin edilmiştir. Süreç tamamen gönüllülük esasına dayalı olarak yürütülmüştür. Katılımcı verilerinin gizliliğinin sağlanması amacıyla, katılımcıların gerçek isimleri yerine K1, K2... gibi kodlar kullanılarak tam anonimlik sağlanmış, elde edilen tüm verilerin akademik raporlama dışında üçüncü şahıslarla paylaşılmayacağı taahhüt edilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Bu bölümde, Türkiye’de yaşayan bireylerin Gurbetçilere yönelik algı, duygu ve söylemleri, sosyal haset kuramı çerçevesinde tematik analiz yöntemiyle ele alınmıştır. Analiz sonucunda ortaya çıkan altı tema, Gurbetçilerin Türkiye bağlamında nasıl kolektif bir karşılaştırma nesnesine dönüştüğünü ve bu karşılaştırmanın farklı duygusal yönelimler (kötü niyetli haset, iyi niyetli haset, ahlaki dışlama, ilham) ürettiğini göstermektedir. Analiz sonucunda oluşturulan temalar birbirinden bağımsız değil aksine aynı yapısal koşulların farklı öznel tepkileri olarak birbirini tamamlayan bir bütün oluşturmaktadır.

Tema 1: Gurbetçilerin Homojenleştirilmesi ve Kolektif Duygusal Hedefe Dönüşmesi

Bu tema, Gurbetçilerin bireysel yaşam öykülerinden, kuşaklar arası farklılıklardan ve kişisel başarı ya da başarısızlıklardan soyutlanarak tekil, homojen ve sembolik bir kategoriye indirgenmesi sürecini ortaya koymaktadır. Katılımcı anlatılarında belirginleşen bu örüntü, Gurbetçilerin kolektif bir "duygusal hedef" olarak kurulmasını mümkün kılan temel mekanizmadır. Homojenleştirme, bireysel farklılıkları görünmez kılarak tüm Gurbetçileri aynı özelliklerle donanmış tek tip bir figür olarak sunmakta ve bu da onlara yönelik olumsuz duyguların bireyselleştirilmeden toplu biçimde ifade edilmesine zemin hazırlamaktadır.

K9 (Kadın, 46, ilkökul mezunu, ev hanımı, gurbetçilerle yakınlığı yok):

“Giyimlerinden konuşmalarına kadar belli ediyorlar kendilerini. Hepsini tek bir kalıba sokmuşlar gibi. Kesin Almanya’da da böyledirler, yani Almanlar da öyle düşünüyor. (...) Gerçi orayı çok bilmem ama düzenbazlık işlerini hep bizim buradan gidenler yapıyor. (...) Televizyondan duyuyoruz.”

Gurbetçilerle hiçbir yakın deneyimi bulunmayan K9'un "tek bir kalıba sokmuşlar gibi" nitelendirmesi, toplumsal bellekte yerleşmiş bir imgeden üretilen yargıyı yansıtmaktadır. Ahmed'in (2004) duygu ekonomisi perspektifinden bakıldığında bu durum anlaşılabilir. Buna göre,

tekrar eden söylemler aracılığıyla belirli bir gruba yapışan duygusal yükler, bireysel farklılıkları görünmez kılarak kolektif bir hedef inşa etmektedir. Katılımcının televizyon haberlerine dayanarak Almanya hakkında yargılarda bulunması, bu imgenin medya aracılığıyla nasıl dolaşıma girdiğini ve bireysel gözlemin yerini nasıl aldığını açıkça göstermektedir. Benzer bir homojenleştirici dil, Gurbetçi yakını olmayan K13'te ve kamu personeli K22'de de kendini göstermektedir: K13 tüm Gurbetçileri "hepsi böyle" şeklinde tanımlarken K22 "kafaları hâlâ Türkiye'de" diyerek ulusötesi kimliği bir tutarsızlık olarak kodlamaktadır. Bu kodlama, Wimmer ve Glick Schiller'in (2003) metodolojik milliyetçilik kavramıyla doğrudan örtüşmektedir. Ulusötesi kimlik, ulusal dayanışma sisteminin haksız biçimde istismarı olarak algılanmakta ve "ya tam burada yaşı ya da karışma" söylemi bu milliyetçi sınır mantığının gündelik tezahürüne dönüşmektedir.

K23 (Erkek, 45, lise mezunu, şoför, Gurbetçilerle yakınlığı var):

"Almanya'da yardımdan geçiniyorlar, zamanında da temizlikçi ya da fabrika işçileriydi. (...) Hâlâ yabancı diye horlanıyorlar. (...) Yazın Türkiye'ye gelince sırf paraları değerli diye burada gösteriş yaparak Almanya'yı temize çıkarıyorlar. Gençlerimiz Almanya'yı bunların yüzünden gözlerinde büyütüyor."

Gurbetçi yakını olan K23, aralarındaki yakın ilişkiye rağmen Gurbetçilere yönelik homojenleştirici bir dil kullanmaktadır. "Hâlâ yabancı diye horlanıyorlar" ifadesi Gurbetçilerin Almanya'daki marjinal konumunu kabul ederken "gösteriş yaparak Almanya'yı temize çıkarıyorlar" ifadesi onları aynı anda hem mağdur hem de suçlu olarak konumlandırmaktadır. Lamont ve Molnár'ın (2002) sembolik sınır çizme kavramı bu çelişkiyi açıklamaktadır. Katılımcılar kültürel, ahlaki ve dilsel kriterler aracılığıyla Gurbetçiyi "biz"den ayırtıran sınırlar çizmekte ve bu sınırları nesnel olgularmış gibi sunmaktadır. Esnaf K25 de benzer bir örüntüyü sergilemektedir. Kendisi Gurbetçilerle sık sık alışveriş yapmasına rağmen "hepsi görgüsüz, yeni kuşaklar daha beter" yargısını sürdürmektedir. Bu bulgular, homojenleştirme sürecinin yakın akrabalık ya da ticari ilişki gibi bireysel deneyimlerle aşılamadığını, toplumsal düzeyde üretilen ve dolaşıma giren yapısal bir mekanizma olduğunu açıkça göstermektedir.

K1 (Kadın, 22, üniversite öğrencisi, Gurbetçilerle yakınlığı var):

"Sosyal medyada Almancılar çok sık karşımıza çıkıyor. (...) Genelde Almanya'nın ne kadar kötü, Türkiye'nin ne kadar güzel bir ülke olduğunu söylüyorlar. Bizim burada ülkemizin değerini bilmediğimizi söylüyorlar. (...) Yaşlısı da aynı genci de aynı. En gençleri zaten kendilerini ifade edemiyor. (...) Kendi akrabalarım da buraya dönmüyorlar ama hep oradan şikâyetçiler."

K1'in ifadesi, genç kuşakta homojenleştirme sürecinin sosyal medya aracılığıyla nasıl işlediğini göstermektedir. "Yaşlısı da aynı genci de aynı" değerlendirmesi kuşaklar arası farklılıkları görünmez kılan bir Gurbetçi imgesi üretmektedir. Kendi Gurbetçi akrabalarının varlığına rağmen bu genelleştirici tutumun sürmesi ise dijital mecralardaki temsillerin bireysel deneyimin önüne geçebildiğini kanıtlamaktadır. Yaşlı katılımcıların yeni kuşak Gurbetçileri nostaljik "fedakâr işçi" kuşağıyla kıyaslayarak "kültürel olarak bozulmuş" biçiminde etiketlemesi de bu örüntüyü tamamlamaktadır. Ahmed'in (2004) duygu ekonomisi perspektifine göre bir işaret, belirli duygusal yüklerle ne kadar sık ilişkilendirilirse o kadar yapışkan hâle gelir. "Görgüsüz", "sonradan görme" ve "ne oralı ne buralı" gibi nitelendirmelerin Gurbetçi kimliğine bu denli kolaylıkla yapışması, söz konusu mekanizmanın somut bir teyidi niteliğindedir. Yurttaş ve Karaca'nın (2024) kültürel dışlama kavramsallaştırması da bu bulguyla örtüşmektedir. Yani Gurbetçiye yönelik dışlama, bireysel tutumların ötesinde toplumsal düzeyde üretilen ve yeniden üretilen yapısal bir söylem pratiğine dönüşmektedir.

Tema 2: Gurbetçilerin Yukarı Yönlü Sosyal Karşılaştırma Nesnesi Olarak Konumlandırılması

Bu tema, Gurbetçilerin döviz bazlı geliri, Avrupa refah devletinin sunduğu güvenceler ve algılanan ekonomik istikrarı nedeniyle Türkiye'de yaşayan bireyler için "daha iyi durumda" bir referans grubu hâline geldiğini ortaya koymaktadır. Dikkat çekici olan, karşılaştırmanın salt ekonomik bir hesaplama sınırlı kalmayıp gelecek kaygısı, fırsat eşitsizliği ve sistemik adaletsizlik algısıyla iç içe geçmesidir.

K28 (Erkek, 32, üniversite mezunu, geçici işler, Gurbetçilerle yakınlığı yok):

“Benim yaşımdaki birinin Almanya’da düzenli bir hayat kurmuş olması, benim ise hala atama bekliyor olmam beni ister istemez kötü hissettiriyor. (...) Onlar belki zor şartlarda yaşamışlardır ama şu an geldikleri nokta çok farklı.”

K28'in "ister istemez kötü hissettiriyor" ifadesi, karşılaştırmanın istemsiz ve refleksif bir nitelik taşıdığını ele vermektedir. Festinger'in (1954) sosyal karşılaştırma teorisine göre bireyler nesnel ölçütlerin yetersiz kaldığı durumlarda konumlarını kendileriyle benzer özelliklere sahip kişilerle karşılaştırarak değerlendirirler. K28'in "benim yaşımdaki biri" vurgusu tam da bu benzerlik ilkesini yansıtmaktadır. Kendini "neredeyse aynı" olarak gören birey karşılaştırmayı daha acı verici yaşamaktadır. Öte yandan "onlar belki zor şartlarda yaşamışlardır" kabulü Gurbetçinin geçmişteki emeğini tanımakla birlikte mevcut eşitsizliği haksız olarak kodlamaya devam etmektedir. Bu çelişkili yapı, görece yoksunluğun öznel adaletsizlik algısından beslendiğini göstermektedir. Benzer bir karşılaştırma mantığı K16'da da kendini göstermektedir: "Biz burada yıllardır okuyoruz ama hayat standartlarımız değişmiyor, hatta gittikçe kötüleşiyor" ifadesiyle emek ile ödül arasındaki kopuşu vurgulayan K16, adaletsizlik duygusunu yapısal bir eşitsizliğe bağlamaktadır.

K15 (Kadın, 29, üniversite mezunu, düşük gelirli meslek, Gurbetçilerle yakınlığı yok):

“Üniversite okudum ama mezun olduğum alanda çalışmıyorum. Hayatımı, hayallerimi sürekli ertelemek zorunda kalıyorum. (...) Yaşıtım olan Almancının biri Eurolarıyla buraya tatil yapmaya geliyor. (...) Parasında değilim ama ben de üniversite mezunuyum ama onun ülkesine gidemiyorum. Turist vizesi bile vermiyorlar. (...) Bu beni inanılmaz yaralıyor.”

K15'in ifadesi, Runciman'ın (1966) görece yoksunluk teorisinin üç temel koşulunu (arzulama, hak etme duygusu ve dışsal atıf) bir arada barındıran en belirgin örneklerden birini sunmaktadır. "Turist vizesi bile vermiyorlar" cümlesi ekonomik eşitsizliği yapısal bir engelle dönüştürmekte, bu dönüşüm ise haseti besleyen temel adaletsizlik algısını somutlaştırmaktadır. K30'un "Avrupa'da yaşayanların eğitim seviyesiyle kazançları arasında uyum var, bu fark insanın moralini bozuyor" ifadesi de bu örüntüyü desteklemektedir. Eğitim ile ekonomik karşılık arasındaki uyumsuzluk, karşılaştırmayı bireysel bir hayal kırıklığından sistemik bir adaletsizlik tepkisine taşımaktadır. Genç katılımcıların Gurbetçi algısını büyük ölçüde sosyal medyadaki idealize edilmiş yaşam sunumlarından devşirmesi ise bu karşılaştırma zeminini daha da derinleştirmektedir.

K23 (Erkek, 45, lise mezunu, şoför, Gurbetçilerle yakınlığı var):

“Almanya’da tuvalet temizleyenler, burada apartman sahipleri. Ben onlardan birinin kiracısıyım. Oradan hesap et.”

K23'ün ifadesi karşılaştırmanın en somut ve dolaysız biçimini yansıtmaktadır. Soyut bir eşitsizlik tartışması yerine kendi kiracılık ilişkisi üzerinden kurulan bu karşılaştırma görece yoksunluğu gündelik yaşam deneyimine indirgemektedir. Gurbetçi yakını olan bu katılımcının, akrabasının ekonomik konumunu bizzat gözlemlemesi, benzerlik ilkesi nedeniyle statü karşılaştırmasını daha da keskinleştirmekte ve karşılaştırmanın hem kişisel hem yapısal boyutunu eş zamanlı olarak yaşamasına yol açmaktadır. K17'nin daha ölçülü ifadesi ise bu temadaki önemli bir karşı noktayı temsil etmektedir: "Bu beni kıskandırmıyor ama neden bizde böyle değil diye

düşündürüyor" diyen K17, karşılaştırmayı yıkıcı bir duyguya dönüştürmek yerine yapısal bir sorgulamaya dönüştürmektedir. Bu da iyi niyetli haset ile görelî yoksunluk arasındaki ince sınırı somutlaştırmaktadır.

Bu temadaki bulgular, sosyal karşılaştırmaların salt bireysel bir psikolojik süreç olmadığını, Türkiye'nin ekonomik koşulları, fırsat eşitsizlikleri ve sistemik adaletsizlik algısıyla iç içe geçerek toplumsal bir mekanizmaya dönüştüğünü göstermektedir.

Tema 3: Algılanan Hak Edilmemiş Refah ve Adaletsizlik Duygusu

Bu tema, Gurbetçilerin sahip olduğu refahın sıklıkla şansın, zamanlamanın ya da Avrupa sistemlerinin sunduğu yapısal avantajların ürünü olarak algılandığını ortaya koymaktadır. Bu algı, refaha yönelik hasetin kötü niyetli bir biçim almasını mümkün kılan bilişsel mekanizmadır. Avantaj hak edilmemiş olarak kodlandığında onu değersizleştirmek ya da elinden almayı istemek ahlaki açıdan meşru görünmektedir. Bu örüntü, Türkiye'deki mevcut ekonomik koşullar altında liyakat ile ödül arasındaki bağın koptuğunu düşünen, eğitim düzeyi yüksek ancak ekonomik olarak güvencesiz katılımcılar arasında özellikle belirgindir.

K13 (Kadın, 27, üniversite mezunu, işsiz, Gurbetçilerle yakınlığı yok):

"Onların sahip oldukları şeyleri hak etmediklerini düşünüyorum. (...) Zamanında şansları tutmuş Avrupa'ya gitmişler. Burada kalsalar açlıktan ölürlerdî."

K13'ün ifadesi hak edilmemişlik algısının en derin biçimini dile getirmektedir. Gurbetçinin refahı tamamen dışsal bir şansa indirgenmekte, bireysel emek ve çaba görünmez kılınmaktadır. Walker ve Smith'in (2002) görelî yoksunluk teorisine göre bu tür bir dışsallaştırma (yani eksikliğin kendi yetersizliğine değil başkasının haksız avantajına bağlanması) sosyal karşılaştırmayı kötü niyetli hasete dönüştüren kritik üçüncü koşuldur. "Burada kalsalar açlıktan ölürlerdî" cümlesi bu koşulu en belirgin biçimde somutlaştırmaktadır ve başarı tamamen coğrafi bir tesadüfe indirgenmektedir. Bununla beraber bireysel çabanın rolü reddedilmektedir. K28 de benzer bir mantığı paylaşmaktadır. K28, ilk kuşağın zorlu çalışma koşullarını kabul ederken sonraki nesilleri bu zorlu koşullardan tamamen soyutlayarak "onların çocukları tam şanslı, burada olsalar hiçbir şey başaramazlardı" değerlendirmesine ulaşmaktadır. Bu çelişkili yapı, hasetin bilişsel çarpıtma mekanizmasından beslendiğini göstermektedir.

K27 (Erkek, 56 yaşında, ilköğretim mezunu, emekli, Gurbetçilerle yakınlığı var):

"Kesinlikle bizim gençlerimiz daha çok çabılıyor ama olmuyor. Bu da demek ki, daha fazla çalışan daha iyisi olmuyor ne yazık ki. (...) Benim halim ortada."

K27'nin ifadesi diğer katılımcılardan niteliksel olarak farklı bir boyut sunmaktadır. Bu katılımcı Gurbetçiyi doğrudan değersizleştirmek yerine Türkiye'deki emek ile ödül arasındaki kopuşu merkeze almaktadır. "Benim halim ortada" cümlesi sisteme yönelik bu eleştirinin soyut kalmadığını, kişisel bir yoksunluk deneyimiyle somutlaştığını göstermektedir. Runciman'ın (1966) görelî yoksunluk kavramının yapısal boyutunu doğrudan yansıtan bu ifade, hasetin bireysel bir psikolojik tepkiden çok sistemik bir adaletsizlik deneyiminin dışavurumu olduğunu ortaya koymaktadır.

K15 (Kadın, 29, üniversite mezunu, düşük gelirli iş, Gurbetçilerle yakınlığı yok):

"Çok çalışsan da bu ülkede hayata tutunamıyorsun ama Avrupa'da yaşarsan hayatını kurtarırın. (...) Ne yapmışlar da bizden daha iyi bir yaşamı hak etmişler?"

K15'in "ne yapmışlar da bizden daha iyi bir yaşamı hak etmişler?" sorusu güçlü bir adaletsizlik ifadesi olmakla birlikte aynı zamanda kendini eşit ya da daha değerli gören bir öznenin konumlanışını yansıtmaktadır. Benzerlik ilkesi burada belirleyici bir rol oynamaktadır. K15, Gurbetçiyle aynı eğitim düzeyini ve benzer bir yaşam evresini paylaştığını düşündüğü için

karşılaştırma daha acı verici, adaletsizlik algısı daha yoğun yaşanmaktadır. K4'ün "elde ettikleri bu zenginliğe layık olmadıklarını düşünüyorum" ifadesi de bu örüntüyü tamamlamaktadır. Ekonomik bir değerlendirme burada ahlaki bir hükme dönüşmekte, "layık olma" yargısı zenginliği meşrulaştıran ya da gayri meşrulaştıran bir kriter olarak işlev görmektedir. Bourdieu'nün (1984) sembolik şiddet kavramı çerçevesinde okunduğunda bu dönüşüm tesadüfi değildir. Burada ekonomik hiyerarşi, kültürel ve ahlaki bir üstünlük dili aracılığıyla yeniden üretilmekte ve bu süreçte maddi temelli bir huzursuzluk meşru bir yargı görünümünü kazanmaktadır.

Tüm bu bulgular değerlendirildiğinde, hak edilmemişlik algısının Gurbetçinin refahını bireysel emekten kopararak şans ya da yapısal avantaja bağlayan ve böylece kötü niyetli hasetin ahlaki meşruiyetini inşa eden kritik bir bilişsel mekanizma olduğu anlaşılmaktadır. K5'in ifadesi bu tema ile bir sonraki tema arasındaki geçişi simgelemektedir. K5'in ekonomik avantajı kabul etmekle birlikte Gurbetçinin bu avantajı "hak etmediğini" kültürel davranışlar üzerinden meşrulaştırması, hak edilmemişlik algısının kültürel eleştiriye nasıl dönüştüğünü önceden haber vermektedir.

Tema 4: Hasetin Kültürel ve Ahlaki Eleştiriler Yoluyla Dolaylı İfadesi

Katılımcı anlatıları, ekonomik temelli haset duygusunun çoğu zaman doğrudan ifade edilmediğini, bunun yerine "görgüsüzlük", "sonradan görmelik" ve "kültürel yabancılaşma" gibi ahlaki ve kültürel eleştiriler aracılığıyla dolaylı biçimde dışavurulduğunu ortaya koymaktadır. Haset toplumsal olarak meşru görülmemeyen bir duygu olduğu için bireyler onu dile getirmek yerine kültürel bir eleştiri kisvesi altında sunmaktadır. Dikkat çekici olan, bu mekanizmanın Gurbetçi yakını olan katılımcılarda da yakınlığı olmayanlarda da eşit yoğunlukta gözlemlenmesidir. Bu durum söz konusu sürecin kişisel deneyimden bağımsız biçimde işlediğini göstermektedir.

K10 (Kadın, 49, lise mezunu, muhasebe elemanı, Gurbetçilerle yakınlığı var):

"Ben gurbetçilerin parasında değilim, sonuçta daha gelişmiş ülkede yaşıyorlar. Ama davranışlarına tahammül etmek zor. (...) Mesela havalı arabalar, lüks tatiller, çok yüksek sesle konuşmaları. (...) Bunları görünce, kıskançlık değil de bir tür ahlaksızlık gibi geliyor. Görgüsüzlük yapıyorlar."

K10'un "kıskançlık değil de bir tür ahlaksızlık gibi geliyor" ifadesi bu temanın en belirgin örneğidir. Katılımcı ekonomik boyutu açıkça reddederken duyguyu ahlaki bir çerçeveye taşımaktadır. Bourdieu'ya (1984) göre sembolik şiddet, ekonomik hiyerarşinin kültürel üstünlük dili aracılığıyla yeniden üretilmesi ve bu süreçte dışlamanın meşru bir kültürel yargı olarak sunulmasıdır. "Parasında değilim" ile başlayan bu yeniden çerçeveleme, maddi temelli bir rahatsızlığın kendiliğinden ahlaki bir söyleme büründüğünü gösteren bir süreçtir. Hochschild'ın (1983) duygu kuralları perspektifinden bakıldığında bu ifade aynı zamanda örtük bir norm üretimini de içermektedir. Buna göre, Gurbetçi ekonomik avantajını sergilemek yerine ölçülü davranmalı, "haddini bilmelidir."

K6 (Kadın, 37, üniversite mezunu, öğretmen, Gurbetçilerle yakınlığı var):

"(Gurbetçi) genç kızların bazı davranışları sosyal medyada da haber konusu oluyor. (...) Buradaki yaşlılarının makyajlarıyla giyim kuşamlarıyla alay ediyorlar. (...) Almanya'da yaşayan birilerinin buradakilerle derdi ne olabilir? (...) Git oradaki kadın haklarıyla ilgilensene!"

K6'nın "git oradaki kadın haklarıyla ilgilensene" ifadesi, Gurbetçinin Türkiye'ye karışma hakkını reddeden güçlü bir sınır çizme pratiğidir. Wimmer ve Glick Schiller'in (2003) metodolojik milliyetçilik kavramıyla örtüşen bu söylemde Gurbetçi ya tam anlamıyla "burada" olmalı ya da Türkiye'nin iç dinamiklerine müdahil olma hakkından feragat etmelidir. Ulusötesi kimliğin getirdiği çift aidiyet bu katılımcı tarafından bir meşruiyet yerine, bir çelişki olarak kodlanmaktadır. Lamont ve Molnár'ın (2002) sembolik sınır çizme kavramı çerçevesinde bu tutum, kültürel kriterlerin "biz" ve "onlar" ayrımını nesnel ve meşru olgularmış gibi sunmak için araçsallaştırıldığını göstermektedir.

K24 (Erkek, 48, üniversite mezunu, öğretmen, Gurbetçilerle yakınlığı yok):

“İki arada kalmışlar. (...) Bir Alman’ın sahip olduğu her şeye sahipler. Gençleri okumuşlar, meslekleri var, vatandaşlıkları var, gezecek tozacak paraları var ama yine de onlar gibi değiller. (...) Kendilerine sorulduğunda Türk olduklarını söylüyorlar ama Türkçe konuşamıyorlar? Bu nasıl olabilir?”

K24’ün ifadesi kimlik iddiası ile kültürel yetkinlik arasındaki uyumsuzluğu meşru bir eleştiri zeminine dönüştürmektedir. "Türk olduklarını söylüyorlar ama Türkçe konuşamıyorlar" cümlesi Goffman'ın (1963) damgalama teorisiyle örtüşmektedir. Böylece, kimlik iddiasının kültürel kanıtla desteklenemediği durumlarda dışlama meşrulaştırılmaktadır. Ekonomik avantajın açıkça kabul edilmesi ancak kültürel kimliğin sorgulanması ise Bourdieu'nün (1984) kültürel sermaye kavramının gündelik dildeki tezahürü olarak okunabilir. K11'in "paraları var ama asıllarını yitirmişler" ifadesi de aynı mekanizmayı farklı bir dille yeniden üretmektedir. Bu şekilde ekonomik sermaye, kültürel sermaye yokluğuyla anlamsızlaştırılmakta ve böylece ekonomik üstünlük sembolik düzeyde etkisiz kılınmaktadır. K8 ve K21'in ifadeleri bu örüntüyü tamamlamaktadır. K8 trafik kuralları ve çöp atma gibi somut davranışlar üzerinden Gurbetçilere ikiyüzlülük suçlaması yöneltirken, K21 "bütün uyanıklıklar aslında onlarda" diyerek Gurbetçileri bu erdemlerden yoksun göstermeye çalışmaktadır.

Tüm bu bulgular değerlendirildiğinde, hasetin doğrudan ifadesi yerine kültürel ve ahlaki eleştiri diline sığınmasının toplumsal meşruiyet kaygısıyla işleyen sistematik bir dönüşüm mekanizması olduğu görülmektedir. Goffman'ın (1963) damgalama teorisiyle de örtüşen bu süreçte Gurbetçinin normatif beklentilere uymayan davranışları dışlamayı meşrulaştıran gerekçelere dönüştürülmektedir. Bu yolla haset yalnızca deneyimlenen bir duygu olmaktan çıkarak karşı tarafın davranışını düzenlemeye yönelik aktif bir sosyal pratik işlevi kazanmaktadır.

Tema 5: Kötü Niyetli Haset ve Aşağı Çekme Söylemleri

Bu tema, Gurbetçilere yönelik dışlayıcı söylemlerin en sert ve en açık biçimlerini içermektedir. Önceki temalarda dolaylı ve kültürel bir dil aracılığıyla ifade edilen haset, bu temada doğrudan aşağılama, değersizleştirme ve başkasının mutsuzluğundan haz alma biçimlerine dönüşmektedir. Dikkat çekici olan, bu yoğunluktaki kötü niyetli hasetin beklentilerin aksine Gurbetçilerle yakın akrabalık bağı olan katılımcılar arasında da belirgin biçimde gözlemlenmesidir. Bu bulgu, benzerlik ilkesinin öngördüğü şekilde yakınlığın haseti azaltmadığını, aksine statü rekabetini kışkırtarak yoğunlaştırdığını göstermektedir.

K23 (Erkek, 45, lise mezunu, şoför, Gurbetçilerle yakınlığı var):

“Evimi zor da olsa geçindiriyorum, çocuklarımı okutuyorum. (...) Gurbetçileri gördüğümde, benim bir aylık kazancımı bir yemeğe verdiklerini görüyorum. (...) Akrabalarım da hep yer. (...) Dışlanıyorlar, kabul görmüyorlar. Sonra gelip bunun acısını burada bizden çıkarıyorlar. (...) Bu insanları küçümsüyorum, beter olsunlar. Umurumda değil.”

K23’ün anlatısı bu temadaki en çarpıcı çelişkiyi barındırmaktadır. Katılımcı Gurbetçilerin Almanya’da dışlandığını ve kabul görmediğini fark etmesine rağmen aynı dışlama pratiğini Türkiye bağlamında yeniden üretmektedir. "Benim bir aylık kazancımı bir yemeğe verdiklerini görüyorum" ifadesi karşılaştırmaların ne denli somut ve gündelik bir deneyime dönüştüğünü ortaya koymaktadır. Gurbetçi yakını olan bu katılımcının akrabasının yaşam standardını doğrudan gözlemlemesi, benzerlik ilkesi nedeniyle statü rekabetini daha da keskinleştirmekte ve "beter olsunlar" söylemini beslemektedir. Scheler'in (1994) ressentiment kavramı, yapısal olarak engellenmiş bireylerde biriken kronik bir hıncı duygusudur ve bu hıncın en belirgin özelliği, ulaşılamayan değer "zaten değersiz" olarak yeniden tanımlanmasıdır. K23’ün "küçümsüyorum, beter olsunlar" ifadesi ile K30’un "bir şey becerdikleri de yok" değerlendirmesi bu yeniden tanımlamanın somut tezahürleridir. Katılımcılar, Gurbetçinin sahip olduğu refahı, hem hak edilmemiş hem de gerçek bir başarıya dayanmıyormuş gibi çift yönlü olarak değersizleştirilmektedirler.

K28 (Erkek, 32, üniversite mezunu, geçici işler, Gurbetçilerle yakınlığı yok):

“Mesela bir gurbetçiyi dövmüşlerdi Türkiye’de. Hafif bir rahatlama hissetmişim. (...) Hatta bazen diyorum ki onları Almanya’dan kovsalar da gelip burada Hanya’yı Konya’yı tam olarak görseler.”

K28'in ifadesi bu veri setindeki en ağır dışavurumu temsil etmektedir. Fiziksel şiddetten duyulan "rahatlama" hissi “schadenfreude”nin sıradan tanımını aşmaktadır. Scheler'e (1994) göre ressentiment en çok, biçimsel eşitliğin fiili güç ve mülkiyet farklılıklarıyla bir arada var olduğu toplumlarda yaygınlaşır. Bu yapıda kendini herkesle karşılaştırma hakkına sahip hisseden birey, karşılaştırmanın her seferinde aleyhine sonuçlandığını görür. Zamanla sıradan haset duygusunun ötesinde kronik bir hınç birikimine sürüklenir. Yüksek eğitilmiş ancak ekonomik olarak güvencesiz olan K28'in konumu tam da bu zemini yansıtmaktadır. Fiziksel şiddeti meşrulaştırıcı duygusal bir tutum, hasetin niteliksel olarak farklı ve daha tehlikeli bir boyutuna işaret etmektedir. "Almanya'dan kovsalar da görseler" dileği ise Gurbetçinin ulusötesi konumlanışını ortadan kaldırmaya yönelik bir hayal olarak okunabilir.

K13 (Kadın, 27, üniversite mezunu, işsiz, Gurbetçilerle yakınlığı yok):

“Gurbetçiler zor geçindiklerini söylüyor. (...) İnşallah daha beter olurlar. Almanya’dan mülteci olarak Türkiye’ye gelirler. Ben de o zaman onlara gülerim.”

K13'ün ifadesi Scheler'in “ressentiment”ının söylemsel özeti niteliğindedir. Ulaşılamayan değeri yok etme arzusu burada somut bir senaryo biçiminde kurulmaktadır. Gurbetçinin tamamen çökmesi ve mülteci konumuna düşmesi, yapısal bir hıncın nihai tatmin anı olarak hayal edilmektedir. "Ben de o zaman onlara gülerim" cümlesi bu tatminin “schadenfreude” boyutunu açıkça ortaya koymaktadır. K16'nın "sürünsünler oralarda" ifadesi de bu örüntüyü tamamlamaktadır. Tüm bu söylemler birlikte değerlendirildiğinde yüksek eğitilmiş ancak ekonomik olarak güvencesiz katılımcıların ve benzerlik ilkesi nedeniyle statü rekabetini daha keskin yaşayan Gurbetçi yakını bireylerin, Scheler'in tam anlamıyla tanımladığı ressentiment zeminine en yakın konumda durduğu görülmektedir.

Tema 6: İyi Niyetli (Olumlu) Haset

Bu tema, Gurbetçilere yönelik hasetin yalnızca yıkıcı ve dışlayıcı biçimler almadığını, belirli koşullar altında yapıcı bir motivasyona, hayranlığa ve toplumsal kabulüne dönüşebildiğini ortaya koymaktadır. Van de Ven'in (2016) teorisiyle uyumlu olarak bu dönüşüm, Gurbetçinin avantajının hak edilmiş olarak değerlendirildiği ve bireyin kendi konumu üzerinde kontrol algısının nispeten yüksek olduğu durumlarda gerçekleşmektedir.

Diğer temalara kıyasla bu temanın daha az katılımcı tarafından temsil edilmesi bulgular açısından anlamlıdır. İyi niyetli haset, kötü niyetli haset kadar yaygın bir deneyim değildir ve bu asimetri Türkiye'nin mevcut ekonomik koşullarıyla doğrudan ilişkilidir. Öte yandan araştırma kapsamında görüşülen hiçbir katılımcının Gurbetçilere yönelik karşılaştırmalı değerlendirmeden tamamen uzak durmadığı da dikkat çekicidir. Bu durum sosyal karşılaştırmanın kaçınılmaz bir toplumsal mekanizma olduğunu ve hasetin yoğunluk ile biçiminin bireysel koşullara göre farklılaştığını kanıtlar niteliktedir.

K29 (Erkek, 38, üniversite mezunu, iş insanı, Gurbetçilerle yakınlığı var):

“Aslında bizler Gurbetçileri değil, onların yaşadıkları ülkeyi kıskanıyoruz sanırım. (...) Oralar gelişmiş yerler. Buralarda Gurbetçilerin başarılı olması, bir tesadüf değil. (...) Kıskançlık yapılacağına bundan ders çıkarmak lazım, bir yerde sistem oturmuşsa insanlar da daha mutlu ve huzurlu oluyorlar.”

K29, hasetin gerçek nesnesini Gurbetçiden sistemik koşullara taşıyarak duyguyu yapısal bir eleştiriye dönüştürmektedir. "Kıskançlık yapılacağına ders çıkarmak lazım" ifadesi Van de Ven'in (2016) iyi niyetli hasete ilişkin teorik çerçevesini doğrulamaktadır. Gurbetçinin avantajı bireysel emek ve sisteme uyuma bağlandığında haset, rakibi aşağı çekmek yerine kendini yukarı taşıma

motivasyonuna dönüşmektedir. K20'nin "sisteme ayak uydurmuşlar, bu örneklerle bakmak lazım" değerlendirmesi de aynı motivasyonel yapıyı paylaşmaktadır. Ekonomik olarak görece istikrarlı bir profil sergileyen bu katılımcıların sistemi daha adil algılaması, kontrolü dışsallaştırmak yerine içselleştirmelerini ve dolayısıyla haseti yapıcı bir gıptaya dönüştürmelerini mümkün kılmaktadır.

K18 (Erkek, 30, mühendis, Gurbetçilerle yakınlığı var):

"Kendim de Avrupa'ya defalarca gittim, gördüm oraları. Gerçekten hiçbir şey düşünülmediği gibi kolay değil. (...) Bizim insanlarımız orada kendilerini kurtarmakla kalmamış aynı zamanda kültürlerini yaşamaya çalışmışlar. (...) Gidip orada Türk dönerleri yemek güzel bir duygu. Türkçe tabelalarla karşılaşmak güzel bir duygu. Dilini bilmediğiniz bir yerde dilinizi konuşan birilerine rastlamak güzel bir duygu. (...) İyi ki orada varlar diyorum ben."

K18'in ifadesi bu temadaki en özgün konumlanışı örneklemektedir. Bizzat Avrupa deneyimine sahip olan bu katılımcı Gurbetçi yaşamının idealleştirilmesine gerçekçilikle yaklaşmakta, bu gerçekçilik empatiyle birleşerek hayranlığa dönüşmektedir. "Hiçbir şey düşünülmediği gibi kolay değil" cümlesi, önceki temalardaki "şanslılar" ya da "hak etmiyorlar" kodlamalarının tam karşısında durmaktadır. Kültürel süreklilik ve aidiyet duygusuna yapılan vurgu (Türk döneri, Türkçe tabelalar) Gurbetçiyi "öteki" değil "bizim uzantımız" olarak konumlandırmaktadır. K14'ün "bizi orada temsil ediyorlar" ifadesi de bu kimlik çerçevesini paylaşmaktadır. Bu noktada Gurbetçi bir rekabet nesnesi yerine kolektif bir gurur kaynağı olarak kodlanmakta ve Ahmed'in (2004) duygu ekonomisi perspektifinden bakıldığında Gurbetçi kimliğine yapışan olumsuz duygusal yükün yerini olumlu bir aidiyet duygusu almaktadır.

K19 (Erkek, 33, üniversite mezunu, serbest çalışan, Gurbetçilerle yakınlığı var):

"Bir kere bu insanlar benim bildiğim Avrupa'dan gelen tüm turistlerden daha fazla harcama yapıp, döviz bırakıyorlar ülkemize. (...) Eşlerine dostlarına yıl boyu para gönderiyorlar. (...) Bu imrenilecek bir şey. Küstürürsen ne yapar? Yönünü değiştirir."

K19'un ifadesi iyi niyetli hasetin pragmatik bir boyutunu ortaya koymaktadır. Gurbetçinin ekonomik katkısını somut biçimde değerlendiren bu katılımcı, dışlama söyleminin potansiyel maliyetlerini de hesaba katmaktadır. "Küstürürsen ne yapar, yönünü değiştirir" uyarısı, duygunun rasyonel bir zemine oturtulduğunu göstermektedir. K3'ün "Türkiye'de yatırımları var, akrabalarına para gönderiyorlar" gözlemi de bu pragmatik bakışı desteklemektedir. Her iki ifade de Gurbetçiyi bir rekabet tehdidi yerine ekonomik bir aktör olarak konumlandırmakta ve bu yeniden çerçeveleme hasetin yıkıcı olmayan bir biçim almasına zemin hazırlamaktadır.

Tüm bu bulgular değerlendirildiğinde, sosyal hasetin tek biçimli bir duygu olmadığı anlaşılmaktadır. Bireyin sosyo-ekonomik konumu, avantajın meşruiyetine ilişkin algısı ve kontrol duygusu, haseti "yıkıcı"dan "yapıcı"ya uzanan geniş bir yelpazede şekillendirmektedir. Tema 5 ile bu temanın karşılaştırmalı okunması, sosyal hasetin biçimini belirleyen en temel etkenin adaletsizlik ve kontrol algısı olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Yani aynı karşılaştırma nesnesi üzerinden bir birey "beter olsunlar" derken bir diğeri "bundan ders çıkarmak lazım" diyebilmektedir. Bununla birlikte, bu temadaki katılımcı sayısının görece sınırlı kalması, iyi niyetli hasetin mevcut ekonomik konjonktürde ne ölçüde sürdürülebilir olduğu sorusunu açık bırakmaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Örneklem Sınırlılığı: Araştırma, Türkiye'nin farklı bölgelerinden seçilen 30 katılımcı ile sınırlıdır. Nitel araştırma geleneğine uygun olarak derinlemesine veri elde edilse de ulaşılan sonuçlar Türkiye'deki tüm sosyo-ekonomik gruplara genellenemez.

Örnekleme Tekniği: Katılımcıların (Gurbetçi yakını olan 15 katılımcı) belirlenmesinde kullanılan kartopu örnekleme yöntemi, benzer sosyal ağlar içindeki bireylere ulaşılmasına neden

olmuş olabilir. Bu durum, Gurbetçilere yönelik tutumlarda belirli bir grup dinamiğinin baskın çıkmasına yol açmış olabilir.

Katılımcı Profili: Katılımcıların yarısı Gurbetçi yakını olan bireylerden oluşsa da haset olgusunun muhatabı olan Gurbetçilerin kendi perspektiflerine bu çalışmada yer verilmemiştir. Araştırma, sadece Türkiye'de yaşayan bireylerin öznel algı ve deneyimlerine odaklanmıştır.

Zaman Sınırlılığı: Veriler Aralık 2025 ile Şubat 2026 arasındaki kısıtlı bir zaman diliminde toplanmıştır. Sosyal haset, ekonomik dalgalanmalardan ve dönemsel dijital medya içeriklerinden etkilenen dinamik bir duygu olduğu için, bulgular bu belirli zaman kesitinin ruh halini yansıtmaktadır.

Kavramsal Odak: Çalışma, gurbetçilere yönelik dışlayıcı tutumları “sosyal haset” kuramı merkezinde tartışmaktadır. Ancak bu tutumların arkasında siyasi kutuplaşma veya farklı ideolojik çatışmalar gibi haset dışı başka yapısal nedenler de bulunabilir.

Sonuç

Bu araştırma, Türkiye'de yaşayan bireylerin Gurbetçilere yönelik tutumlarını sosyal haset ekseninde inceleyerek göç literatürüne ve dolaylı olarak duygu sosyolojisine katkı sunmayı amaçlamıştır. Altı tema bir arada değerlendirildiğinde ortaya çıkan tablo, sosyal hasetin yalnızca bireysel bir psikolojik tepki olmadığını göstermektedir. Çalışma, sosyal hasetin Türkiye'nin ekonomik koşulları, sınıfsal gerilimler ve ulusötesi kimlik dinamiklerinin kesişiminde üretilen yapısal bir duygulanımsal mekanizma olduğunu ortaya koymaktadır. Gurbetçi, bu mekanizmanın hem nesnesi hem de aynası işlevi görmektedir. Böylece Gurbetçiye yönelik duygular, Türkiye'deki toplumsal gerilimlerin yansıtıldığı bir "ötekilik" alanını görünür kılmaktadır.

Bulgular, bu mekanizmanın birbirine eklemlenen üç temel süreç aracılığıyla işlediğini ortaya koymaktadır. İlk süreç, Gurbetçinin homojenleştirilerek kolektif bir duygusal hedefe dönüştürülmesidir. Ahmed'in (2004) duygu ekonomisi perspektifinden bakıldığında, tekrar eden söylemlerin belirli duygusal yükleri Gurbetçi kimliğine yapıştırdığı ve bu yapışmanın bireysel farklılıkları görünmez kılarak kalıcı bir dışlama döngüsü ürettiği görülmektedir. İkinci süreç, sosyal karşılaştırma yoluyla üretilen göreceli yoksunluk ve hak edilmemişlik algısıdır. Runciman'ın (1966) teorisi çerçevesinde, eğitim düzeyi yüksek ancak ekonomik olarak güvencesiz katılımcıların Gurbetçinin refahını bireysel emekten kopararak şansa ya da yapısal avantaja bağlaması, kötü niyetli hasetin bilişsel zeminini inşa etmektedir. Üçüncü süreç ise bu maddi temelli hasetin kültürel ve ahlaki eleştiri diline dönüşerek meşrulaşmasıdır. Bourdieu'nün (1984) sembolik şiddet kavramıyla örtüşen bu dönüşümde "görgüsüzlük", "kültürel yabancılaşma" ve "aslımı yitirme" gibi söylemler, ekonomik bir hiyerarşiyi kültürel bir üstünlük iddiasına büründürmekte ve böylece haset yalnızca deneyimlenen bir duygu olmaktan çıkarak karşı tarafın davranışını düzenleyen aktif bir sosyal pratik işlevi kazanmaktadır.

Bu üç sürecin kesişiminde, Scheler'in (1994) ressentiment kavramıyla örtüşen kronik bir hınç yapısı belirmektedir. Biçimsel eşitliğin fiili güç farklılıklarıyla bir arada var olduğu Türkiye'nin mevcut ekonomik konjonktüründe, kendini Gurbetçiyle karşılaştırma hakkına sahip hisseden ancak bu karşılaştırmanın her seferinde aleyhine sonuçlandığını gören birey, sıradan haset duygusunun ötesinde yapısal bir hınç birikimine sürüklenmektedir. Bu hınç en yoğun biçimde, yakınlığın haseti azaltmak yerine benzerlik ilkesi aracılığıyla statü rekabetini keskinleştirdiği akrabalık ilişkilerinde tezahür etmektedir. K23'ün “beter olsunlar” ifadesi ile K13'ün Gurbetçilerin mülteci konumuna düşmesini hayal etmesi, bu yapısal hıncın söylemsel uç noktalarını simgelemektedir. Öte yandan ekonomik istikrara kavuşmuş bireylerde aynı karşılaştırma mekanizması, Van de Ven'in (2016) iyi niyetli haset kavramıyla örtüşen yapıcı bir motivasyona dönüşebilmektedir. Bu asimetri, sosyal hasetin evrensel bir mekanizma olmakla birlikte biçiminin toplumsal koşullar tarafından belirlendiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, bulgular değerlendirildiğinde, Gurbetçilere yönelik dışlayıcı tutumların yalnızca kültürel farklılıktan ya da bireysel düşmanlıktan kaynaklanmadığı anlaşılmaktadır. Bu tutumlar, Türkiye'deki sınıfsal kutuplaşmanın, kuşaklar arası eşitsizliklerin ve liyakat ile ödül arasındaki kopuşun duygusal düzeyde dışavurumu olarak değerlendirilebilir. Wimmer ve Glick Schiller'in (2003) metodolojik milliyetçilik kavramı çerçevesinde Gurbetçi, ulusal dayanışma sisteminin haksız yararlanıcısı olarak kodlanmaktadır. Bu kodlama Yurttaş ve Karaca'nın (2024) ele aldığı, Gurbetçiye yönelik ırkçılık mekanizmalarını duygulanımsal düzeyde beslemektedir. Gelecek araştırmalar, bu dinamiği Gurbetçilerin kendi perspektiflerinden ele alarak yatırım pratikleri, aidiyet duygusu ve ulusötesi bağlar üzerindeki uzun vadeli etkilerini inceleyebilir. Böylece dışlamanın, ulusötesi sosyal alanın bütününde nasıl işlediği daha kapsamlı biçimde anlaşılabilecektir.

References

- Abadan-Unat, N. (2017). *Bitmeyen göç: Konuk işçilikten ulus-ötesi yurttaşlığa*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ahmed, S. (2004). *The cultural politics of emotion*. Edinburgh University Press.
- Alicke, M. D., & Zell, E. (2008). Social comparison and envy. In R. H. Smith (Ed.), *Envy: Theory and research* (pp. 73-93). Oxford University Press.
- Anderson, R. E. (2002). Envy and jealousy. *American Journal of Psychotherapy*, 56(4), 455-479.
- Balibar, E., & Wallerstein, I. (1990). Rasse Klasse Nation. *Ambivalente Identitäten*.
- Barker, M. (1981). *The new racism: Conservatives and the ideology of the tribe*. Junction Books.
- Ben-Ze'ev, A. (1992). Envy and inequality. *The Journal of Philosophy*, 551-581.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A social critique of the judgement of taste*. Harvard University Press.
- Bourdieu, P. (1990). *The logic of practice*. Stanford University Press.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101.
- Clanton, G. (2006). Jealousy and envy. In J. E. Stets & J. H. Turner (Eds.), *Handbook of the sociology of emotions* (pp. 410-442). Springer.
- De Haas, H., Castles, S., & Miller, M. J. (2019). *The age of migration: International population movements in the modern world*. Bloomsbury Publishing.
- Faist, T. (2000). *The volume and dynamics of international migration and transnational social spaces*. Oxford University Press.
- Festinger, L. (1954). A theory of social comparison processes (Human relations, Bd. 7). *Indianapolis: Bobbs-Merrill*.
- Foster, G. M. (1972). The anatomy of envy: A study in symbolic behavior. *Current Anthropology*, 13(2), 165-202.
- Galletta, A., & Cross, W. E. (2013). *Mastering the semi-structured interview and beyond: From research design to analysis and publication* (Vol. 18). NYU press.
- Goffman, E. (1963). *Stigma: Notes on the management of spoiled identity*. Prentice-Hall.
- Hall, S. (1989). Rassismus als ideologischer Diskurs Le discours idéologique du racisme. *Das Argument (Berlin)*, 31(178), 913-921.
- Hochschild, A. R. (1983). *The managed heart: Commercialization of human feeling*. University of California Press.
- Karaca, İ., & Yurttaş, S. (2025). *Belleğin izinde diaspora: Almanya'ya yeni göç hareketinin etkileri*. Gazi Kitabevi.
- Klein, M. (2011). *Haset ve şükran* (O. Koçak & Y. Erten, Çev.). Metis Yayınları.
- Kunuroğlu, F., Van De Vijver, F. J., & Yağmur, K. (2021). Stigmatization of Turkish return migrants in Turkey. *Turkish Studies*, 22(1), 74-97.
- Lamont, M., & Molnár, V. (2002). The study of boundaries in the social sciences. *Annual Review of Sociology*, 28, 167-195.

- Levitt, P., & Glick Schiller, N. (2004). Conceptualizing simultaneity: A transnational social field perspective on society. *International Migration Review*, 38(3), 1002-1039.
- Mandel, R. (2008). *Cosmopolitan anxieties: Turkish challenges to citizenship and belonging in Germany*. Duke University Press.
- Martin, P. L. (1991). *The unfinished story: Turkish labour migration to Western Europe: with special reference to the Federal Republic of Germany* (Vol. 84). International Labour Organization.
- Martin, P. L., Abella, M., & Kuptsch, C. (2013). Guest worker programs. In P. Martin (Ed.), *Managing labor migration in the twenty-first century* (pp. 97-122). Yale University Press.
- Miller, J. A. (2018). *Turkish guest workers in Germany: Hidden lives and contested borders, 1960s to 1980s*. University of Toronto Press.
- Parrott, W. G. (1991). The Experiences of envy and jealousy. *The psychology of jealousy and envy, 1991*, 3-30.
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice*. Sage publications.
- Ramachandran, V. S., & Jalal, B. (2017). The evolutionary psychology of envy and jealousy. *Frontiers in psychology*, 8, 1619.
- Rawls, J. (1971). *A theory of justice*. Harvard University Press
- Runciman, W. G. (1966). *Relative deprivation and social justice: A study of attitudes to social inequality in twentieth-century England*. Routledge & Kegan Paul.
- Salovey, P., & Rodin, J. (1986). The differentiation of social-comparison jealousy and romantic jealousy. *Journal of Personality and Social psychology*, 50(6), 1100.
- Scheler, M. (1994). *Ressentiment* (L. A. Coser, Çev.). Marquette University Press. (Özgün eser 1915'te yayımlanmıştır)
- Schiller, N. G., Basch, L., & Blanc-Szanton, C. (1992). Transnationalism: A new analytic framework for understanding migration. *Annals of the New York academy of sciences*, 645(1), 1-24.
- Schoeck, H. E. (1969). *Envy: A theory of social behaviour*. Seeker & Warburg
- Sebald, W. G. (1994). *Die Ausgewanderten: Vier lange Erzählungen*. Frankfurt: Fischer Taschenbuch Verlag.
- Smith, J. A. (1995). Semi-structured interviewing and qualitative analysis. In J. A. Smith, R. Harré, & L. Van Langenhove (Eds.), *Rethinking methods in psychology* (pp. 9-26). Sage.
- Smith, R. H. (2008). *Envy: Theory and research*. Oxford University Press.
- Smith, R. H., & Kim, S. H. (2007). Comprehending envy. *Psychological Bulletin*, 133(1), 46.
- Smith, R. H., Kim, S. H., & Parrott, W. G. (1988). Envy and jealousy: Semantic problems and experiential distinctions. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 14(2), 401-409.
- Smith, R. H., Powell, C. A., Combs, D. J., & Schurtz, D. R. (2009). Exploring the when and why of schadenfreude. *Social and Personality Psychology Compass*, 3(4), 530-546.
- Şlehtiçi, M. (2018). The envy. *International Journal of Communication Research*, 294-303.
- Van de Ven, N. (2016). Envy and its consequences: Why it is useful to distinguish between benign and malicious envy. *Social and Personality Psychology Compass*, 10(6), 337-349.

-
- Walker, I., & Smith, H. J. (Eds.). (2002). *Relative deprivation: Specification, development, and integration*. Cambridge University Press.
- Wimmer, A., & Glick Schiller, N. (2003). Methodological nationalism, the social sciences, and the study of migration: An essay in historical epistemology. *International Migration Review*, 37(3), 576–610.
- Yurttaş, S., & Karaca, İ. (2024). “*Gel Türkiye’de yaşa o zaman*”: *Gurbetçiye yönelik ırkçılık (GYİ)*. Gazi Kitabevi.

ETHICAL DECLARATIONS**Research and Publication Ethics**

We declare that this article is an original work and was prepared in accordance with the principles of scientific research and publication ethics. The article has not been published elsewhere and is not currently under review by another journal.

All sources used in the study have been cited in accordance with academic standards. We declare that the study does not contain plagiarism, fabrication, falsification, or manipulation of data, and that the research findings have been presented in accordance with the principles of scientific integrity.

Author Contributions

We designed, conducted, and analyzed the study and prepared the report for this article. We have reviewed and approved the final version of the article and agreed to its publication.

Conflict of Interest

We declare that there is no conflict of interest regarding the publication of this manuscript.

Funding

This research did not receive any specific grant, financial support, or funding from any public, commercial, or non-profit funding agencies.

Artificial Intelligence (AI) Usage Disclosure

During the preparation of this manuscript, artificial intelligence tools may have been used solely for limited purposes such as language editing, translation assistance, and stylistic improvement. Any AI-assisted translations or language corrections were carefully reviewed and verified by us. Artificial intelligence tools were not used to generate the core scientific content, research design, analysis, or scholarly conclusions. All academic responsibility for the content of the manuscript rests entirely with us.

Copyright and Permissions

We confirm that all necessary permissions for copyrighted materials have been obtained where required and that the manuscript does not violate any intellectual property rights.

Author Approval

We confirm that they have read and approved the final version of the manuscript and consent to its submission and publication.

ETİK BEYANLAR**Araştırma ve Yayın Etiği**

Bu makalenin özgün bir çalışma olduğunu ve bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hazırlandığını beyan ederiz. Makale daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamış olup başka bir dergide değerlendirme sürecinde değildir.

Çalışmada kullanılan tüm kaynaklar akademik kurallara uygun biçimde atıflanmıştır. Çalışmanın intihal, veri uydurma, veri tahrifi veya manipülasyon içermediğini; araştırma bulgularının bilimsel dürüstlük ilkelerine uygun şekilde sunulduğunu beyan ederiz.

Yazar Katkısı

Çalışmanın tasarlanması, yürütülmesi, analizi ve makalenin raporlama aşamasını birlikte yürüttük. Makalenin son hâlini okuyup onayladık ve yayımlanmasını kabul ettik.

Çıkar Çatışması

Bu makalenin yayımlanmasına ilişkin herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan ederiz.

Finansal Destek

Bu araştırma herhangi bir kamu kurumu, ticari kuruluş veya kâr amacı gütmeyen kuruluş tarafından finansal olarak desteklenmemiştir.

Yapay Zekâ Kullanım Beyanı

Makalenin hazırlanması sürecinde yapay zekâ araçlarından yalnızca dil düzenleme, çeviri desteği ve anlatım iyileştirmesi amacıyla sınırlı ölçüde yararlanılmıştır. Yapay zekâ araçları tarafından yapılan çeviri ve dil düzenlemeleri tarafımızdan dikkatle kontrol edilmiştir. Yapay zekâ araçları çalışmanın bilimsel içeriğinin, araştırma tasarımının, analizlerinin veya akademik sonuçlarının oluşturulmasında kullanılmamıştır. Makalenin içeriğine ilişkin tüm akademik sorumluluk bize aittir.

Telif Hakları ve İzinler

Telif hakkı gerektiren materyaller kullanılmışsa gerekli izinlerin alındığını ve çalışmanın herhangi bir fikrî mülkiyet hakkını ihlal etmediğini beyan ederiz.

Yazar Onayı

Makalenin son hâlini okuduk, onayladık ve yayımlanmasını kabul ettiğimizi beyan ederiz.

Authors' Contribution Statement / Yazarların Katkı Oranı Beyanı

The researchers' contribution statement is as follows / Araştırmacıların katkı oranı beyanı şu şekildedir:

First author / 1. Yazar %50,

Second author / 2. Yazar %50.